

DET HÄR ÄR ETT
STYRDOKUMENT

RIKTLINJE

Socialnämndens riktlinjer för handläggning av ekonomiskt bistånd

Dokumentkategori: Normerande
Beslutat av: Kommunfullmäktige
Antagen: 2024-05-30
Diarienummer: KS/2024:00185
Dokumentet gäller för: Socialnämnden
Dokumentansvarig: Socialnämnden
Ansvar för revidering: Socialnämnden

BOTKYRKA
KOMMUN

Innehåll

1. Allmänt	7
Inledning.....	7
Läshänvisning	8
Riktlinjernas syfte och innehåll.....	8
Lagstiftning.....	9
Socialtjänstlagen (SoL)	9
Skyldighet att rapportera missförhållande – Lex Sarah.....	10
Ansvarsfördelning mellan kommunerna	11
Våld i nära relationer	11
Stöd till anhöriga/Föräldrastöd	12
Offentlighets- och sekretesslagen (OSL).....	13
Minoritetsspråk och andra språk.....	13
Motiverande samtal.....	14
Socialstyrelsens allmänna råd och föreskrifter, handböcker och vägledningar .	14
Övriga styrdokument.....	16
2. Handlägningsprocessen	16
Ansökan	16
Skillnad mellan ansökan och rådgivande samtal.....	17
Återtagande av ansökan	17
Att inleda en utredning	17
Utredning	18
Barnrättsperspektiv	19
Vad innebär ett barnrättsperspektiv inom ekonomiskt bistånd	21
Barnkonsekvensanalys	21
Mer om barnrättsperspektiv och barnkonsekvensanalyser	22
Rätt utbetalning till rätt person - verifikation av inlämnade uppgifter	22
Allmänt	22
I samband med första ansökan och nybesöket	23
Olika hushållstyper.....	24
Sammanboende med hushållsgemenskap	24
Gifta men ej sammanboende.....	26

RIKTLINJE

Socialnämnden

Dnr: SN/

Februari 2024

Inneboende	27
Hushåll med underåriga barn	27
Gymnasiestuderande ungdom.....	28
Hushåll där barn bor växelvis hos föräldrarna	29
Underårig som bildat familj	29
Inkomstberäkning.....	29
Överskjutande inkomst från tidigare månader	30
Inkomster	31
Inkomster som i sin helhet reducerar det ekonomiska biståndet	31
Inkomster som delvis reducerar det ekonomiska biståndet.....	33
Inkomster som inte reducerar ekonomiskt bistånd	33
Jobbstimulans – särskild beräkningsgrund.....	34
Tillgångar	35
Bankmedel, aktier, obligationer	35
Bosparande.....	35
Bostadsrätt/Villa	35
Fritidshus/fastighet.....	36
Fordon.....	36
Pensionssparande	37
Barns inkomster och tillgångar	37
Beslut	38
Överklagande.....	39
Avslut av ärende	40
Återkrav och Återsökning	40
Återsökning Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten	41
Återkrav enligt socialtjänstlagen	42
Handläggning av felaktiga utbetalningar (FUT)	46
FUT-utredningsprocessen	47
Registrering i verksamhetssystemet.....	52
3. Olika grupperns förutsättningar för rätt till ekonomiskt bistånd	53
Arbetslösa	53
Kompetenshöjande verksamhet	53
SFI-studerande	54

RIKTLINJE

Socialnämnden

Dnr: SN/

Februari 2024

Deltidsarbetande	54
Sökande som inte bedöms stå till arbetsmarknadens förfogande	54
Frånvaro	55
Ledighet	55
Personer som har sagt upp sig	56
Arbetsökande med otillräcklig A-kassa	57
Föräldraledighet	57
Barn och ungdom 0–18 år	57
Fritidspeng	58
Företagare.....	59
Inskrivna för kriminalvård eller rättspsykiatrisk vård	60
Kontraktsvård	61
Samhällstjänst.....	61
Inskrivna för vård eller behandling inom socialtjänsten	62
Personer som har nedsatt arbetsförmåga på grund av sjukdom.....	62
Person som inte kan arbeta	62
Samordnad individuell plan - SIP.....	65
Sjukersättning eller aktivitetsersättning	65
Avslag på ansökan om ersättning från Försäkringskassan	65
Personer med sociala och/eller medicinska problem	66
Personer med missbruksproblem	66
Personer med psykisk ohälsa.....	67
Vid eventuell oro	67
Personer som vistas utomlands.....	68
Personer i pensionsålder	69
Studerande.....	70
Vuxenstuderande	70
Ungdomar under 21 år som går i skolan	71
Ungdomar som saknar föräldrar med försörjningsansvar	73
Utländska medborgare.....	73
EU-medborgare	73
Brittiska medborgare	76
Personer utan uppehållstillstånd.....	77
Asylsökande som ansöker om ekonomiskt bistånd	78

RIKTLINJE

Personer med uppehållstillstånd.....	80
Personer som deltar i statligt etableringsprogram	80
4. Försörjningsstöd.....	81
Riksnorm	81
Merkostnader för umgänge med barn	83
Övrigt försörjningsstöd	83
Boende.....	83
Boendekostnader.....	86
Hushållsel	91
Internetuppkoppling och dator	92
Hemförsäkring.....	92
Kostnad för vattenförbrukning.....	92
Avgift till fackförening och arbetslöshetskassa	93
Resekostnad med allmänna kommunikationsmedel	93
Försörjningsstöd vid vistelse på institution	93
Nödprovning och akut bistånd	95
Beslut som löper över flera månader.....	97
5. Bistånd till livsföringen i övrigt	98
Begravningskostnad	98
Skäliga kostnader	99
Asylsökande.....	99
Diskmaskin, tvättmaskin etc.....	100
Flyttkostnader.....	100
Färdtjänstavgift.....	101
Förskoleverksamhet och skolbarnomsorg	101
Glasögon eller kontaktlinser.....	101
Hemtjänst/boendestöd	102
Hemutrusting.....	103
Generellt	103
Bistånd till hemutrustning ska prövas restriktivt.....	103
Vilket bistånd kan beviljas och till vad?.....	104
Juridiska kostnader och övriga avgifter	104
Advokatkostnader	104

RIKTLINJE

BOTKYRKA
KOMMUN

Socialnämnden

Dnr: SN/

Februari 2024

Kläder och skor utöver vad som ingår i försörjningsstödet	106
Hälso- och sjukvård	106
Magasineringskostnad	107
Resor	108
Rekreationsresor	108
Resa till begravning	108
Återföreningsresor	109
Umgängesresor	109
Sjukresor	110
Renoverings-/underhållskostnad	110
Skolkort – SL	110
Skulder	111
Spädbarnsutrustning	112
Tandvård	112
Akut tandvård	113
Nödvändig tandvård	114
Yttrande till utskott	116
6. Bilaga - Lagstiftning	116

RIKTLINJE

Socialnämnden

Dnr: SN/

Februari 2024

1. Allmänt

Inledning

Socialtjänsten ska främja människors ekonomiska och sociala trygghet, jämlikhet i levnadsvillkor och aktiva deltagande i samhällslivet. Socialtjänstens arbete ska inriktas på att frigöra och utveckla enskilda och grupperns egna resurser, med hänsyn till människors ansvar för sin och andras sociala situation. Arbetet ska bygga på människors lika värde, respekt för människors rätt till självbestämmande och integritet.

I styrdokumentet *Strategi för ett jämlikt Botkyrka och Ett hållbart Botkyrka* fastställs att Botkyrka ska vara en plats där alla invånare känner sig hemma och har samma möjligheter i livet, och att kommunen har ansvar för att alla Botkyrkabor får de bästa förutsättningarna för ett bra liv. Kommunen ska bidra till ett hållbart samhälle, för nuvarande och kommande generationer, och bryta mönstret av ökande sociala och ekonomiska klyftor mellan kommunens invånare. En förutsättning för hållbar utveckling är ett jämlikt samhälle, där inkludering, jämställdhet, medskapande, ansvarstagande och ickediskriminering råder. Ett jämlikt samhälle leder till ökad sammanhållning, trygghet och delaktighet, något som gynnar alla invånare oavsett social och ekonomisk bakgrund eller situation.

Socialtjänstens huvudsakliga uppgift inom ekonomiskt bistånd är att bidra till att hitta lösningar på människors försörjning. Fokus är på att sökande ska kunna försörja sig själv och leva ett självständigt liv. Under tiden provas sökandes rätt till ekonomiskt bistånd. Utgångspunkten för dessa riktlinjer är relevant lagstiftning och Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd.

Inom socialförvaltningen är huvudfokus att alltid sträva efter att arbeta i team för de individer där det behövs. Den interna samverkan

RIKTLINJE

Socialnämnden

Dnr: SN/

Februari 2024

inom socialtjänsten och inom kommunen - är central för att individen eller familjen ska få rätt stöd. Extern samverkan med myndigheter och kunskap om andra samhällsinstanser är också en nyckelfaktor för att kunna stötta individen eller familjen på bästa sätt.

Ekonomiskt bistånd handläggs främst på enheten för ekonomiskt bistånd. Utöver detta handläggs ekonomiskt bistånd på Mottag vuxen, Våld i nära relation och på Förebyggande vuxen (som handlägger bistånd till nyanlända i etablering). Samtliga enheter som handlägger ekonomiskt bistånd omfattas av dessa riktlinjer.

Läshänvisning

Riktlinjerna har i vissa avsnitt angett läshänvisningar, där det finns möjlighet att läsa mer om det finns behov av ytterligare information.

Hänvisningar sker framför allt till följande:

- Ett annat avsnitt i riktlinjerna
- Relevanta handböcker och vägledningar från Socialstyrelsen
- Kommunens övriga rutiner och styrdokument

Riktlinjernas syfte och innehåll

Syftet med riktlinjerna är att säkerställa rättssäkerhet och likabehandling i kommunen. Riktlinjerna ger ett stöd i det praktiska arbetet med att tolka lagstiftningen. Riktlinjerna utgör ett komplement till gällande lagstiftning, föreskrifter, rättspraxis och Socialstyrelsens handbok om ekonomiskt bistånd.

Riktlinjerna anger vad som är skälig levnadsnivå i normalfallet men en individuell behovsprövning ska alltid göras. Det är i dessa riktlinjer inte

RIKTLINJE

Socialnämnden

Dnr: SN/

Februari 2024

möjligt att beskriva alla olika sorters situationer eller behov utan enbart de vanligt förekommande.

Lagstiftning

Socialtjänstens arbete regleras i huvudsak i socialtjänstlagen (SoL), förvaltningslagen (FL), offentlighets- och sekretesslagen (OSL) och kommunallagen (KL). För socialtjänstens verksamhet gäller ytterligare en rad andra lagar så som äktenskapsbalken (ÄktB), sambolagen, föräldrabalken (FB), lagen om mottagande av asylsökande m.fl. (LMA), lagen om etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare, hälso- och sjukvårdslagen (HSL), socialförsäkringsbalken (SFB) m.fl.

Ytterligare anvisningar kan hämtas från förarbetena till respektive lag. Vägledning kan också erhållas från prejudicerande domar. Riktlinjerna kompletteras efter hand med ny lagstiftning och prejudicerande domar t.ex. från Högsta förvaltningsdomstolen. Det sker dock inte kontinuerligt vilket gör att ny lagstiftning och rättsliga utslag fortlöpande måste beaktas.

Socialtjänstlagen (SoL)

Rätten till ekonomiskt bistånd – 4 kap. 1 § socialtjänstlagen

Reglerna i socialtjänstlagen innebär att var och en, i första hand, är skyldig att själv försöka tillgodose sina behov. Detta innebär att använda alla de möjligheter som finns för att klara sin försörjning. Ekonomiskt bistånd är samhällets yttersta skyddsnet för människor som inte själva kan tillgodose sina behov. Det ekonomiska biståndet ska i princip vara en tillfällig hjälp och det är bättre för sökande att klara sin försörjning på egen hand än genom bistånd. Socialtjänsten ska hjälpa sökande på så sätt att hen kan uppnå egen försörjning. Det är bland annat detta som menas med att biståndet ska utformas så att

det stärker sökandes resurser att leva ett självständigt liv. Biståndet ska tillförsäkra en skälig levnadsnivå. Den skäliga levnadsnivån är inte fastställd till ett visst belopp och kan även innebära andra värden än pengar. I förarbeten till lagen sägs att nivån inte ska överstiga vad en person med låg inkomst i allmänhet har råd att kosta på sig.

Kommunens övergripande mål i arbetet med ekonomiskt bistånd är att varje hushåll så snart som möjligt blir oberoende av bistånd eller minskar sitt behov så mycket som möjligt genom annan försörjning.

Individuell behovsprövning

Socialtjänstlagen förutsätter att det i varje enskilt fall görs en individuell bedömning av hjälpbehovet och omfattningen av det. Bedömningen ska präglas av ett helhetsperspektiv på sökande och hushållets totala situation. Behovsprövningen ska vara individuell och ta hänsyn till omständigheterna i det specifika fallet.

Utgångspunkten vid den individuella behovsprövningen är vad som skiljer sökande från en låginkomsttagare i samma situation med hela kommunen som jämförelseunderlag. Även de krav som ställs på den biståndssökande ska anpassas efter dennes individuella förmåga och förutsättningar.

Skyldighet att rapportera missförhållande – Lex Sarah

Lex Sarah är en del av det systematiska kvalitetsarbetet. Syftet med lex Sarah är att verksamheten ska utvecklas och missförhållanden förebyggas samt, om de ändå uppstår, rättas till. Enligt bestämmelserna om lex Sarah ska anställda genast rapportera missförhållanden eller påtaglig risk för missförhållanden.

Utöver arbetet med lex Sarah tillkommer arbetet med att uppmärksamma avvikelser i verksamheten, som behöver åtgärdas.

RIKTLINJE

Socialnämnden

Dnr: SN/

Februari 2024

Ansvarsfördelning mellan kommunerna

I socialtjänstlagen finns bestämmelser om ansvarsfördelningen mellan kommunerna, ansvaret är antingen bosättningskommunen och/eller vistelsekommunen beroende på situation. *Se vidare* i Socialstyrelsens handbok: Ekonomiskt bistånd - Handbok för socialtjänsten, kapitel Ansvarig kommun och gränsen för kommunens ansvar.

Se även Överenskommelse mellan kommunerna i Stockholms län om ärendeansvar för personer i hemlöshet, Storsthlm.

Våld i nära relationer

Socialnämndens ansvar för våldsutsatta personer stadgas framför allt i den s.k. brottsofferparagrafen i 5 kap. 11 § socialtjänstlagen. Där anges bland annat att nämnden ansvarar för att den som utsatts för brott och dennes närstående får stöd och hjälp. Kvinnor och barn som utsatts för våld, eller barn som upplevt våld mellan närstående, ska särskilt beaktas. Det är även viktigt att uppmärksamma våldsutövare och erbjuda insatser för att våldet ska upphöra.

Begreppet ”närstående” är enligt Socialstyrelsens definition könsneutralt och syftar på varje person som den våldsutsatta bedöms ha en nära och förtroendefull relation till. Bedömningen om vem som kan betraktas som närstående ska göras utifrån familje- och levnadsförhållanden i det enskilda fallet. Det är viktigt att beakta att våld kan förekomma i både heterosexuella och samkönade relationer och att såväl kvinnor som män kan vara utsatta respektive förövare.

Våldet kan ta sig många uttryck: fysiskt, psykiskt, sexuellt, ekonomiskt, materiellt eller i form av försummelse m.m.

Om nämnden får kännedom om att ett barn antingen själv utsatts för våld eller andra övergrepp, eller har upplevt att någon närstående har

RIKTLINJE

Socialnämnden

Dnr: SN/

Februari 2024

blivit det, ska en utredning av barnets behov av stöd och hjälp inledas utan dröjsmål.

Behov av ekonomiskt bistånd vid våld i nära relationer

Vid bedömning av rätten till bistånd i form av exempelvis placering i skyddat boende får den våldsutsattas ekonomi inte avgöra om behövliga biståndsinsatser ska beviljas eller inte. Vid prövning av rätten till ekonomiskt bistånd ska däremot behovsbedömningen kompletteras med en ekonomisk prövning, dvs. om den sökande själv har inkomster eller tillgångar som kan tillgodose hans eller hennes ekonomiska behov. I det akuta skedet är dock skyddsbehovet det primära och tillfälligt ekonomiskt bistånd kan beviljas utan sedvanlig prövning av den skyddsbehövandes egna ekonomiska förutsättningar.

Socialtjänsten ska verka för att våldsutsatta får det stöd och den hjälp de behöver för att kunna förändra sin situation. Utifrån detta kan det i vissa situationer finnas skäl att beräkna kostnaderna i riksnormen till en högre nivå, t.ex. när den enskilde varit utsatt för våld eller andra övergrepp och därmed kan ha fördyrade livsmedelskostnader, kostnader för kläder eller telefoni. Det kan också förekomma situationer där den som utsatts för våld eller andra övergrepp behöver flytta till en dyrare bostad och då behöver fördyra sina boendekostnader. Behov av skydd kan även innebära att det föreligger skäl att bevilja bistånd t.ex. för olika skyddsåtgärder som kostnad för byte av lås, säkerhetslås eller bistånd till mobiltelefon för medlemmar i hushållet. En individuell bedömning ska alltid göras.

Stöd till anhöriga/Föräldrastöd

Enligt socialtjänstlagen bör socialnämnden verka för att den som utsatts för brott och dennes anhöriga får stöd och hjälp. Det gäller särskilt kvinnor som är eller har varit utsatta för våld eller andra övergrepp i hemmet (även personer utsatta för människohandel) samt barn som bevittnat våld eller andra övergrepp av eller mot närstående

RIKTLINJE

Socialnämnden

Dnr: SN/

Februari 2024

vuxna. ⁸ Om det uppmärksammas att en person är i behov av detta kan handläggaren vända sig till kommunens anhörigsamordnare för mer information.

Offentlighets- och sekretesslagen (OSL)

Bestämmelser om sekretess inom socialtjänsten finns i offentlighets- och sekretesslagen. Sekretess gäller inom socialtjänsten för uppgift om en enskilds personliga förhållanden, om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att sökande eller någon närstående till denne lider men. Undantag från sekretessen kan göras när det finns ett samtycke från sökande eller om det finns reglerat i lag. Inför utlämnande av sekretessbelagda uppgifter ska en sekretessprövning alltid göras.

Se även Hantering av uppgifter med sekretess inom socialförvaltningen i Socialstyrelsens handbok: Handläggning och dokumentation inom socialtjänsten, del 6 Regler om offentlighet, sekretess och tystnadsplikt mm.

Minoritetsspråk och andra språk

Lagen om nationella minoriteter och minoritetsspråk innebär utökade rättigheter för vissa minoriteter att använda det egna språket. Bestämmelserna innebär bland annat att sökande har rätt att använda sitt språk i sina kontakter med myndigheter som geografiskt helt eller delvis sammanfaller med minoritetsspråkets förvaltningsområde. Botkyrka kommun ingår i förvaltningsområdet för finska. Förvaltningslagen anger också att en myndighet ska använda tolk och se till att översätta handlingar om det behövs för att den enskilde ska kunna ta till vara sin rätt när myndigheten har kontakt med någon som inte behärskar svenska. En myndighet ska under samma förutsättningar använda tolk och göra innehållet i handlingar tillgängligt när den har kontakt med någon som har en

funktionsnedsättning som allvarligt begränsar förmågan att se, höra eller tala.

Motiverande samtal

Motiverande samtal (motivational interviewing, MI) är en samarbetsinriktad samtalsstil i syfte att stärka egen motivation och åtagande till förändring, som kan användas i rådgivning och behandling.

Viktiga principer inom MI är att:

- ha ett empatiskt förhållningssätt
- tillämpa ett empatiskt och reflekterande lyssnande
- stärka sökandes tro på sin förmåga och möjligheten till förändring

MI en viktig komponent för att ha samarbetsinriktade samtal, med ett reflekterat lyssnande och ett empatiskt förhållningssätt, där den enskildes behov och berättelse står i centrum. Den professionelles roll är sammanfattningsvis att hjälpa personen att formulera en egen förståelse av sin situation, egna argument för förändring, och att stärka personen i tilltro sin förmåga.

Socialstyrelsens allmänna råd och föreskrifter, handböcker och vägledningar

Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd är utöver lagstiftningen styrande och vägledande för arbetet.

- SOSFS 2013:1 Allmänna råd om Ekonomiskt bistånd. Tillhörande handbok *Ekonomiskt bistånd – Handbok för socialtjänsten*.

RIKTLINJE

Socialnämnden

Dnr: SN/

Februari 2024

- SOSFS 2014:5 Dokumentation i verksamhet som bedrivs med stöd av SoL, LVU, LVM och LSS. Tillhörande handbok *Handläggning och dokumentation inom socialtjänsten*.
- SOSFS 2011:9 Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om ledningssystem för systematiskt kvalitetsarbete. Tillhörande handbok *Ledningssystem för systematiskt kvalitetsarbete – Handbok för tillämpningen av föreskrifter och allmänna råd (SOSFS 2011:9) om ledningssystem för systematiskt kvalitetsarbete*.
- SOSFS 2011:5 Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om Lex Sarah. Tillhörande handbok *Lex Sarah – Handbok för tillämpningen av bestämmelserna om lex Sarah*.
- SOSFS 2014:4 Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om våld i nära relationer. Tillhörande handbok *Våld – Handbok om socialtjänstens och hälso- och sjukvårdens arbete med våld i nära relationer*.
- Ensamkommande barn och unga - Handbok för socialtjänsten
- Socialstyrelsens vägledning - Barnperspektiv vid handläggning av ekonomiskt bistånd
- Socialstyrelsens vägledning - Brottsoffer och deras närstående - socialtjänstens ansvar för att ge stöd och hjälp
- Socialstyrelsens vägledning - Rätten till socialt bistånd för medborgare inom EU/EES-området

- Socialstyrelsen vägledning - Stöd till anhöriga – vägledning till kommunerna för tillämpning av 5 kap 10 § socialtjänstlagen
- Socialstyrelsens vägledning - Vräkningsförebyggande arbete – stöd till socialtjänsten och andra aktörer

Övriga styrdokument

- Delegationsordningen
- Ett hållbart Botkyrka
- Ledningssystem för systematiskt kvalitetsarbete, styrdokument för socialförvaltningen.
- Processen för lex Sarah och avvikelshantering
- Rutin för ansvarsfördelning socialjour och socialtjänst dagtid.
- Rutin för bedömning av barnets bästa och barnkonsekvensanalys
- Rutiner för lex Sarah, avvikelser och missförhållanden
- Socialförvaltningens styrdokument för informationshantering
- Strategi för ett jämlikt Botkyrka
- Överenskommelse mellan kommunerna i Stockholms län om ärendeansvar för personer i hemlöshet, Storsthlm

2. Handläggningsprocessen

Ansökan

Huvudfokus i möten med den sökande ska alltid vara den sökandes planering mot självförsörjning och vilka steg som behövs framåt för att bli självförsörjande. Ett annat viktigt perspektiv är också att samverkan är central för att individen eller familjen ska få rätt stöd. De gånger det är ett par som söker bistånd tillsammans, så är det också viktigt att utgå från de enskilda individernas planering för att hushållet ska bli självförsörjande. En ansökan kan vara både muntlig

och skriftlig. I de fall den enskilde inte har svenskt personnummer och/eller e-legitimation, sker ansökan på pappersblankett. I ansökan fyller sökande i sina uppgifter om t.ex. hushållsgemenskap, boende och ekonomi samt vad som har gjorts senaste månaden för att närma sig självförsörjning.

Kontinuerliga besök och samtal ska hållas med sökande för att följa upp situationen utifrån dennes behov, befintlig planering och framtiden.

Skillnad mellan ansökan och rådgivande samtal

I de fall en person enbart hör av sig och ställer frågor till socialtjänsten är det inte att betrakta som en ansökan. Om det är oklart, ska handläggaren kontrollera med personen om det är en ansökan eller inte. Det är viktigt att informera om rätten att ansöka om bistånd.

Återtagande av ansökan

I de situationer där den sökande ansökt men väljer att återta sin ansökan ska nämnden besluta att avskriva ärendet från vidare handläggning.

Vill sökande återta sin ansökan om bistånd under utredningens gång avskrivs ärendet och utredningen avslutas. En återtagen ansökan journalförs i ett dokument i verksamhetssystemet. Att ansökan återtagits innebär **inte** att sökande får tillbaka inlämnade handlingar.

Att inleda en utredning

När en ansökan om ekonomiskt bistånd inkommer ska nämnden alltid utan dröjsmål inleda en utredning. Inom ekonomiskt bistånd görs inga förhandsbedömningar eftersom nämnden inte har rätt att neka till att ta emot ansökningar. Utredningar som rör ekonomiskt bistånd sker med stöd av 11 kap. 1 § SoL.

Utredning

Utredningar inom ekonomiskt bistånd består av två delar:

- Vägen till självförsörjning
- Utredning av rätten till bistånd under tiden

Vägen till självförsörjning

Utredningens primära fokus är att undersöka vad sökande gör för att bli självförsörjande och vilket stöd socialtjänsten kan erbjuda. Utgångspunkten ska vara individens egen förmåga och individuellt anpassade insatser ska ges. De insatser som erbjuds är beroende av vilket hinder för självförsörjning sökande har.

Beroende på personens situation ställs olika krav, för detta kommer en fördjupning i senare kapitel, *Olika grupperns förutsättningar för rätt till ekonomiskt bistånd*.

Utredning av rätten till bistånd under tiden

Prövningen av rätten till bistånd görs i flera steg och en individuell behovsprövning ska alltid göras.

Följande frågeställningar ska alltid utredas:

- *Är förutsättningarna för bistånd uppfyllda?*
En bedömning ska göras om den sökande kan anses ha gjort vad hen kan för att nå självförsörjning i enlighet med planeringen.
- *Kan behovet av bistånd tillgodoses på annat sätt?*
Annat sätt kan exempelvis vara genom andra försörjningsskyldiga, genom inkomster eller tillgångar, genom socialförsäkringsförmåner, studiestödsformer eller andra ersättningar.

- *Vilket bistånd ska beviljas?*
Utöver riksnormen som fastställs av regeringen ska med utgångspunkt från lagen och kommunens riktlinjer en bedömning göras av vilket behov som föreligger och vad som är en skälig levnadsnivå för sökande.

Innehållet i en utredning

Information

Socialtjänsten har en informationsskyldighet oavsett om syftet med kontakten är att ansöka om ekonomiskt bistånd eller få allmänna upplysningar. Information som ges till sökande ska vara lätt att förstå.

För att underlätta för den sökande att göra rätt och lämna rätt uppgifter vid ansökan ska varje sökande ges tydlig information om:

- sin rätt att ansöka om bistånd
- vilka krav med målet att nå självförsörjning som socialtjänsten ställer på sökande för att vara berättigad till bistånd
- sin skyldighet att lämna korrekta och fullständiga uppgifter
- skyldighet att anmäla ändrade förhållanden
- handläggningsprocessen och de kontroller som görs
- att lämnade uppgifter registreras i kommunens verksamhetssystem.

Se vidare i Socialstyrelsens handbok: Ekonomiskt bistånd - Handbok för socialtjänsten, se särskilt kapitel Handläggningsprocessen.

Barnrättsperspektiv

Barnkonventionen definierar vilka rättigheter som alla barn har. Dessa rättigheter gäller alla upp till 18 år som bor eller vistas i landet.

RIKTLINJE

Socialnämnden

Dnr: SN/

Februari 2024

Barnkonventionen innehåller fyra grundläggande principer som är styrande för tolkningen av övriga artiklar, som dessutom har en egen självständig betydelse. Dessa är:

- Förbud mot diskriminering (artikel 2)
- Barnets bästa (artikel 3)
- Barnets rätt till liv och utveckling (artikel 6)
- Barnets rätt att uttrycka sina åsikter (artikel 12).

Utöver grundprinciperna finns det också andra artiklar i konventionen som har betydelse när det gäller barn som lever i familjer som är beroende av ekonomiskt bistånd t.ex. artikel 26 och 27. Artiklarna handlar om att varje barn har rätt att åtnjuta social trygghet samt den levnadsstandard som krävs för barnets fysiska, psykiska, andliga, moraliska och sociala utveckling. Föräldrar eller andra som är ansvariga för barnet har inom ramen för sin förmåga och sina ekonomiska resurser huvudansvaret för att säkerställa de levnadsvillkor som är nödvändiga för barnets utveckling. Men konventionsstaterna ska bistå föräldrar och andra som är ansvariga för barnet att genomföra denna rätt och ska vid behov tillhandahålla materiellt bistånd och stödprogram, särskilt i fråga om mat, kläder och bostad. I Sverige uppfylls detta ansvar bl.a. genom kommunens skyldighet att under vissa förutsättningar ge enskilda ekonomiskt bistånd.

Att ha ett barnrättsperspektiv och göra barnkonsekvensanalyser innebär inte att en ansökan alltid beviljas utan vi ska alltid göra en rättssäker handläggning i varje enskilt ärende med hänsyn till barnet/barnen.

Särskilt viktigt i handläggningen är att **aldrig** använda ett barn under 18 år som tolk utan att alltid anlita en professionell tolk.

Hänsyn till barns bästa får dock aldrig innebära att barnet uppmärksammas eller utreds mot föräldrarnas vilja. Om föräldrarna inte vill svara på frågor om sina barn ska vi respektera det och vår

RIKTLINJE

Socialnämnden

Dnr: SN/

Februari 2024

bedömning av barnens bästa baseras då på den kunskap vi har kring barnen.

Vad innebär ett barnrättsperspektiv inom ekonomiskt bistånd

Utgångspunkten är alltid att föräldrarna har huvudansvaret för att säkerställa de levnadsvillkor som är nödvändiga för barnets behov finns tillgodosedda. Utifrån detta är det viktigt att bedömningen av barnets bästa aldrig får innebära att barnet uppmärksammas eller utreds mot föräldrarnas vilja.

Barnrättsperspektiv är ett första steg för att kartlägga barnets situation och behov. Detta sker genom samtal med föräldrarna om deras barn, både vid första kontakten/nybesök eller vid uppföljningsmöten.

Barnkonsekvensanalys

I regel är det föräldrar som ansöker om ekonomiskt bistånd för att kunna fullgöra sin försörjningsskyldighet till sina barn. I utredningar om ekonomiskt bistånd är det därför föräldrarnassituation, ekonomiskt eller i övrigt, som utreds. I de fall det finns barn som berörs av det ekonomiska biståndet ska socialnämnden även säkerställa dessa barns rättigheter enligt barnkonventionen.

När beslut rör barn ska hänsyn till barnets bästa särskilt beaktas och i ärenden där det finns barn i familjen ska de kortsiktiga och långsiktiga konsekvenserna för barnet alltid övervägas innan beslut fattas, genom en barnkonsekvensanalys.

Barnkonsekvensanalysen är individuell för varje enskilt hushåll för att belysa barnet/barnen. Barnkonsekvensanalysen ska utgå från barnkonventionens artiklar om barnkonventionen men ska även ta

hänsyn till barnets behov utifrån exempelvis ålder, kön, utvecklingsnivå, funktionsnedsättning och övriga förutsättningar.

Mer om barnrättsperspektiv och barnkonsekvensanalyser

- Socialstyrelsens fallstudie: Beaktande av barnperspektiv vid handläggning av ekonomiskt bistånd - En fallstudie av tre socialförvaltningar. Artikelnummer 2015-1-46
- Socialstyrelsens handbok: Ekonomiskt bistånd - Handbok för socialtjänsten, kapitel Viktiga utgångspunkter vid biståndsbedömning, avsnitt Hänsyn till barns bästa
- Socialstyrelsens handbok: Handläggning och dokumentation inom socialtjänsten, kapitel Barnkonventionen och barnperspektivet i svensk lagstiftning
- Rutin för bedömning av barnets bästa och barnkonsekvensanalys
- Socialstyrelsens grundbok i BBIC – Barns behov i Centrum

Rätt utbetalning till rätt person - verifikation av inlämnade uppgifter

Allmänt

I samband med ansökan om ekonomiskt bistånd är det som huvudregel den sökandes sak att visa att hen har rätt till det bistånd som söks. Socialtjänsten ska även ge stöd och hjälp i de fall en person har svårt att inhämta uppgifterna på egen hand.

Att verifiera uppgifter som den sökande lämnar i samband med ansökan ingår som en del i utredningen. För att säkerställa rätt utbetalning till rätt person ska relevanta kontroller göras innan beslut om utbetalning fattas. I kommande avsnitt beskrivs först vilka

RIKTLINJE

Socialnämnden

Dnr: SN/

Februari 2024

kontroller som är viktiga i utredningen och avslutas med en mer ingående beskrivning av hur kontrollerna genomförs.

Godkännande av att olika kontroller görs sker i huvudsak genom ansökan. I vissa fall kan andra kontroller än de som godkänts på ansökan behöva göras, vilket ska godkännas av den sökande. Om den sökande har lämnat muntligt samtycke ska detta dokumenteras i en journalanteckning. Om den sökande inte lämnar samtycke måste socialtjänsten ta ställning till om beslutsunderlaget är tillräckligt eller inte. Om inte, kan beslut om avslag fattas med hänvisning till att den sökande inte medverkar till utredningen.

Socialtjänsten har enligt 11 kap. 11§ SoL rätt att inhämta vissa uppgifter från andra myndigheter utan sökandes samtycke. Det gäller Centrala studiestödsnämnden, Försäkringskassan, Pensionsmyndigheten, Arbetsförmedlingen, Skatteverket och arbetslöshetskassorna. Vilka uppgifter som avses framgår närmare i förordning (2008:975) om uppgiftsskyldighet i vissa fall enligt socialtjänstlagen.

I samband med första ansökan och nybesöket

Utredningen i samband med nybesöket är den mest grundläggande. Det som primärt måste utredas är om den sökande kan anses tillhöra kommunen.

Följande punkter ska alltid utredas:

- Identitet
- Uppehållstillstånd/uppehållsrätt
- Uppgifter om boende och vistelse
- Sökandes egna försök att bli självförsörjande
- Tidigare försörjning/orsak till behov av bistånd
- Uppgifter från folkbokföringen

- Hushållssammansättning/civilstånd
- Barnens boende, skolgång/barnomsorg och ev. extra arbete
- Vårdnadshavare för barn boende i hushållet, ev. umgängesavtal
- Inkomster
- Tillgångar
- Utgifter
- Eventuell tidigare aktualitet vid annan socialtjänst

Olika hushållstyper

Sammanboende med hushållsgemenskap

Det finns två typer av sammanboende med hushållsgemenskap.

Den ena typen är vuxna som oavsett kön lever under äktenskapsliknande förhållanden. *Makar, registrerade partners och sambos* har försörjningsplikt gentemot varandra vilket innebär att mellan dessa gäller hushållsgemenskap som innebär ömsesidigt ansvar för alla kostnader i hushållet.

En gemensam ansökan och bådas sammanräknade inkomster ska ligga till grund för beräkning av biståndsbehov. Det innebär till exempel att om bara den ene har inkomst får hen stå också för sin sammanboendes kostnader så långt inkomsten räcker. Först därefter kan eventuellt kompletterande bistånd beviljas. Det innebär även att om den ena parten inte har rätt till bistånd påverkar det hela hushållet. Underhållsskyldighet gentemot övriga familjemedlemmar går före familjemedlemmarnas rätt till bistånd.

Principen om gemensam försörjningsplikt ska endast frångås om det är uppenbart olämpligt att makar/sambor har gemensam ekonomi, exempelvis när det förekommer våld i nära relation, eller då någon av makarna är oförmögen att ta sitt ansvar för resten av familjen och

RIKTLINJE

Socialnämnden

Dnr: SN/

Februari 2024

makarna kan handläggas var för sig. Undantag kan även göras vid akuta nödsituationer. Hushållsgemenskap gäller till dess parterna flyttar isär. Under vissa förhållanden, se nedan om Giftnorm, gäller sammanboende, gäller försörjningsplikten även efter parterna flyttat isär. Endast om särskilda skäl finns kan man räkna separat på någon som lever i denna typ av hushållsgemenskap. I så fall ska halva normen för makar/sammanboende användas och hälften av övriga gemensamma utgifter räknas in i månadsbehovet.

Vid äktenskapsliknande förhållanden mellan en man och en kvinna ska det strävas efter att biståndet i sin helhet betalas ut till kvinnans bankkonto, så länge det inte finns skäl till att det skulle vara olämpligt i det enskilda fallet. Förhoppningen med att utbetalning av bistånd sker till kvinnans konto är att detta ska kunna bidra till ökad jämställdhet. Vid det fall det förekommer våld och kontroll i hushållet, som socialtjänsten kan sakna kännedom om, ges kvinnan även större möjlighet till egenmakt.

Övriga sammanboende med hushållsgemenskap - Den andra typen av hushållsgemenskap är mer begränsad. Det gäller personer som bor ihop och delar vissa kostnader men inte har ekonomiskt ansvar för varandra, till exempel vuxna barn som bor kvar hemma, vänner eller nära släktingar som delar lägenhet. För denna grupp används en särskild norm som är beräknad utifrån storleken på hushållet. Konstruktionen på denna norm innebär att de personliga kostnaderna inom normen beviljas som för ensamstående, men de hushållsgemensamma kostnaderna beviljas endast med den andel av hushållet som den sökande utgör, barnen inräknade. Om flera vuxna delar hushåll varav några är par så ska de som utgör par räknas enligt sammanboendenorm och de som är ensamstående enligt beräkningen om sammanboende med hushållsgemenskap.

RIKTLINJE

Socialnämnden

Dnr: SN/

Februari 2024

Hushållsgemenskap gäller normalt från den dag sammanflyttning sker. Exempel på situationer när hel hushållsgemenskap gäller redan från första månaden är när ett par väntar barn eller då de sökt och stått i kö för att få bostad tillsammans. Om sammanboendet är oplanerat och osäkert kan undantag från principen om ekonomisk hushållsgemenskap göras upp till sex månader. Avsteg från principen kan också göras om det ur rehabiliteringssynpunkt eller av andra sociala skäl framstår som viktigt med delad ekonomi.

Hushållsgemenskap gäller till dess parterna flyttar isär.

Gifta men ej sammanboende

Gifta makar är enligt lagstiftning försörjningspliktiga gentemot varandra och försörjningsplikten kvarstår även om makarna har skilda hushåll. Prövningen av bistånd ska utgå från denna princip om ömsesidig försörjningsplikt. Den gemensamma inkomsten ligger till grund för bedömning av bistånd och hänsyn ska inte tas till fördyrade omkostnader på grund av skilda hushåll. Bistånd beviljas endast till en boendekostnad. Även om t.ex. den ena parten vistas utomlands eller sitter i fängelse kvarstår försörjningsplikten.

En utredning ska däremot alltid göras om den andra personens möjligheter att försörja sin partner t.ex. om den ena parten befinner sig utomlands i avvaktan på beslut om uppehållstillstånd eller är i fängelse. Den sökandes behov av försörjningsstöd kan inte bedömas utan att även dennes makes/makas ekonomiska förhållanden utreds. Även om maken/makan befinner sig utomlands är det den sökande som måste lämna in underlag som gör det möjligt för nämnden att utreda den sökandes ekonomiska situation. Om ens partner är försvunnen kan bistånd beviljas om det är styrkt och efter en individuell bedömning.

RIKTLINJE

Socialnämnden

Dnr: SN/

Februari 2024

Ansökan om äktenskapsskillnad - Om ett gift par eller registrerade partners separerar och ansöker om skilsmässa eller partnerskillnad gäller försörjningsplikten till dess att tingsrätten har beslutat att den är slutgiltig. Om den ena parten inte bidrar till försörjningen kan en ansökan om stämning lämnas till domstolen, i de fall när den ena partens ekonomi gör det möjligt att bidra till försörjningen.

En ansökan om ekonomiskt bistånd prövas tillsammans till dess att tingsrätten meddelat dom om äktenskapsskillnad. Observera att särskilda regler gäller om det förekommer våld i nära relation.

Läs mer i Socialstyrelsens handbok: Ekonomiskt bistånd - Handbok för socialtjänsten:

- kapitel Försörjningsstöd, avsnitt Medlemmar i hushållet.
- kapitel Prövning av behovet av bistånd, avsnitt Genom andra personers inkomster och tillgångar.

Inneboende

För sökande som är inneboende räknas sökande inte ha hushållsgemenskap med den/dem som hen är inneboende hos. För att betraktas som inneboende ska den sökandes hushåll som huvudregel disponera eget rum i bostaden, även om en individuell bedömning alltid behöver göras utifrån omständigheterna. Sökandens behov av bistånd bedöms enligt vanlig norm för ensamstående. Om avtalet mellan hyresvärden och den inneboende innebär att vissa hushållsutgifter, som till exempel förbrukningsvaror, ingår i hyran kan normen anpassas efter det.

Hushåll med underåriga barn

Föräldrarna ska ta ut hel föräldrapenning, dvs. sju dagar per vecka, till dess barnomsorgsplats erbjuds. Vid parallellt deltagande i arbetssökarverksamhet får ersättningsdagarna delas upp mellan

RIKTLINJE

Socialnämnden

Dnr: SN/

Februari 2024

föräldrarna. Föräldrarna har rätt att spara del av föräldrapenning. Socialstyrelsen rekommenderar att en enskild som har barn ska kunna spara upp till fyra veckors föräldrapenning per barn fram till det år då föräldrapenningen senast kan tas ut. Tanken är att de i framtiden kan använda sin sparade föräldrapenning för att delta i exempelvis inskolning på dagis och andra besök i förskoleverksamheten eller skolan och detta är något som ur ett barnperspektiv bör hållas fast vid.

Barnet ska ställas i kö för barnsomsorg så snart det är möjligt, i Botkyrka är det från sex månaders ålder, för att kunna börja vid ett års ålder. Bekräftelse på platsansökan ska visas upp. Så snart det är praktiskt möjligt ska den hemmavarande föräldern ställa sig till arbetsmarknadens förfogande. Den som har bistånd i avvaktan på plats i förskoleverksamhet är skyldig att ta första anvisning av plats för att ha rätt till fortsatt bistånd. Undantag från denna princip bör göras om barn av psykiska eller medicinska skäl är i behov av särskild typ av förskoleverksamhet eller av senareläggning av inträdet i verksamheten. Behovet ska vara styrkt med läkarintyg. För tid efter att barnomsorgsplats erhållits föreligger ingen rätt att vara föräldraledig. Föräldraledighetslagen reglerar endast förhållandet mellan arbetsgivare och arbetstagare.

Gymnasiestuderande ungdom

Föräldrarna har försörjningsskyldighet för ungdomar till dess att de fyller 21 år förutsatt att de går i skolan, grundutbildning, och ska då räknas in som barn i hushållets norm. *Se vidare* i riktlinjerna, kapitel Olika grupperns förutsättningar för rätt till ekonomiskt bistånd, avsnitt Ungdomar under 21 år som går i gymnasiet.

När barnet inte längre omfattas av föräldrarnas försörjningsplikt ska de tas ur föräldrarnas hushåll och vid eventuellt behov av bistånd söka på egen

hand. I föräldrarnas beräkning tas en hyresdel upp och fasta kostnader i form av t.ex. hushållsel, hemförsäkring och bredband delas.

För beräkning av hyresdel *se vidare* i Socialstyrelsens handbok: Ekonomiskt bistånd - Handbok för socialtjänsten, kapitel Försörjningsstöd, avsnitt Hushållsgemenskap med bostadsinnehavaren.

Hushåll där barn bor växelvis hos föräldrarna

Om barnet eller barnen bor ungefär lika mycket hos båda föräldrarna (dvs minst 12 dagar hos ena föräldern) ska halva barnbidraget räknas som inkomst. Normen beräknas utifrån hur många dagar barnet bor hos föräldern. Även övriga utgifter för barnet förutsätts delas mellan föräldrarna, exempelvis beviljas övrigt ekonomiskt bistånd med halva barnomsorgsavgift, akut läkarvård etc.

Se vidare i riktlinjerna beträffande umgängesbarn, kapitel Försörjningsstöd, avsnitt Merkostnader för umgänge med barn.

Underårig som bildat familj

Förälder har kvar sitt försörjningsansvar för underårigt barn även om den underårige själv blir förälder. Däremot har de inget försörjningsansvar för barnbarnet.

Vid giftermål övertar make/maka försörjningsplikten för underårig eller gymnasiestuderande upp till 21 år. Om maken/makan inte kan fullgöra sin försörjningsplikt, primär försörjningsplikt, har den underåriges föräldrar försörjningsplikt, sekundär försörjningsplikt.

Inkomstberäkning

Vid bedömningen av behovet av ekonomiskt bistånd ska hushållets samtliga faktiska inkomster räknas. Inkomsterna bör i regel beräknas

RIKTLINJE

Socialnämnden

Dnr: SN/

Februari 2024

utifrån de inkomster hushållet hade kalendermånaden före den månad som beräkningen avser.

Behov av försörjningsstöd beräknas i normalfallet så att normen läggs ihop med godkända utgifter för hyra, hushållsel, hemförsäkring, SL-resor och avgift för a-kassa eller fackföreningsavgift. På så sätt erhålls hushållets totala norm. Från denna avräknas hushållets alla nettoinkomster månaden innan ansökningsmånaden. Mellanskillnaden utgör hushållets behov av försörjningsstöd.

Vid nybesök eller om hushållet inte ansökt om bistånd på några månader är det nödvändigt att göra en grundligare utredning. Det kan till exempel vara lämpligt att värdera inkomsterna olika beroende på hur hushållets ekonomi sett ut en tid bakåt och vid vilka tidpunkter olika inkomster erhållits.

Utgångspunkten är att bistånd inte beviljas till skulder eller lån vilket innebär att t.ex. avbetalning på studielån eller andra avbetalningar inte ska räknas med.

Underhållstöd kan räknas bort från disponibel inkomst innan den ekonomiska prövningen sker, om en person har lön därmed inte kan ansöka från Försäkringskassan om att få underhållsstödet nedsatt eller uppskjutet.

Överskjutande inkomst från tidigare månader

Det är i regel bara pengar som den biståndssökande vid ansökningstillfället faktiskt fått utbetalt och kan förfoga över som räknas som inkomst. Inkomster som hushållet har fått tidigare bör i regel inte påverka beräkningen, om de inte var mycket höga eller avsedda för en viss längre tidsperiod, t.ex. ett avgångsvederlag. Det

RIKTLINJE

Socialnämnden

Dnr: SN/

Februari 2024

gäller till exempel inkomster som hushållet fått tidigare än månaden före den månad som ansökan avser.

Nämnden bör däremot kunna ställa större krav på ekonomisk planering av en person som har vetat om att den egna inkomsten kommer att upphöra och tidigare har mottagit ekonomiskt bistånd.

Vid ett nybesök däremot saknar den biståndssökande kunskap om nivån på det ekonomiska biståndet och kan inte förväntas ha levt på en låg ekonomisk nivå före ansökan. Om socialtjänsten kontrollerar den enskildes ekonomiska situation månaderna innan ansökan är det viktigt att ha detta i åtanke. Frågan är också hur mycket den enskilde har känt till om sin framtida ekonomi och har kunnat planera. Det ska vid ett nybesök i de flesta fall göras en beräkning tre månader tillbaka för att få en bild av hur personen planerat för sin ekonomi, även om detta inte innebär att ett normöverskott per automatik ska tas upp som inkomst.

Inkomster

Inkomster som i sin helhet reducerar det ekonomiska biståndet

- Aktivitetsstöd
- Arbetslöshetsersättning
- Avgångsvederlag
- Barnbidrag inklusive flerbarnstillägg
- Bostadsbidrag, BTP (bostadstillägg för pensionär)
- Ersättning från kriminalvården, frigivningskonto
- Etableringsersättning inklusive bostadsersättning eller etableringstillägg
- Extra försäkringsförmåner till exempel AGS (avtalsgruppsjukförsäkring), AMF (arbetsmarknadsförsäkring),

RIKTLINJE

Socialnämnden

Dnr: SN/

Februari 2024

AFA-försäkring (vid sjukskrivning) eller STP/ITP (särskild tilläggspension/övriga avtalspensioner).

- Försäkringsersättning eller skadestånd, ideell del för ”sveda och värk”. Efter en individuell bedömning kan socialtjänsten göra undantag för ideellt skadestånd som den enskilde har fått på grund av att han eller hon varit utsatt för brott och behöver betala kostnader för *rehabilitering* av fysisk eller psykisk skada.
- Hemvårdsbidrag eller hemsjukvårdsbidrag - räknas som inkomst för den person som mottar bidraget för utfört arbete
- Hyresdel från inneboende eller hemmavarande vuxet barn
- Kommunalt bostadstillägg för funktionsnedsatta (KBH)
- Lön eller sjuklön från arbete. Avdrag för förskott på lön eller förmåner, exempelvis lunchkuponger, ska inte täckas med försörjningsstöd. Undantag kan göras i de fall utredningen visar att förskottet tagits på grund av omständigheter som normalt skulle ha beaktats vid prövning av rätten till bistånd, t.ex. för att bekosta tandvård.
- Omvårdnadsbidrag
- Pension, livränta
- Räntor och utdelningar
- Sjukersättning och aktivitetsersättning
- Sjukpenning, föräldrapenning, rehabiliteringsersättning
- Skatteåterbäring, observera att om skatteåterbäringen tagits i anspråk av Kronofogdemyndigheten räknas den inte som inkomst
- Studiehjälp: studiebidrag, studiemedel, studiestartsstöd
- Underhållsbidrag, underhållsstöd, efterlevandestöd
- Äldreförsörjningsstöd
- Retroaktiv utbetalning av extratillägg från CSN

Även andra former av inkomster som ska inräknas vid prövning av ekonomiskt bistånd kan förekomma, exempelvis en persons insättningar.

RIKTLINJE

Socialnämnden

Dnr: SN/

Februari 2024

Inkomster som delvis reducerar det ekonomiska biståndet

- Familjehemsersättning
Hela arvodesdelen ska räknas som inkomst samt den del av omkostnadsersättning som avser ersättning för bostad per månad och barn. För familjehem som blivit särskilt förordnad vårdnadshavare enligt avtal gäller samma beräkningssätt som för familjehem.
- Stipendier
De som är villkorade eller riktade till särskilda ändamål ska inte tas med i beräkningen men övriga. Bedömning av hur ett stipendium ska reducera ekonomiskt bistånd får göras från fall till fall.
- Merkostnadsersättning för vuxna
Beträffande merkostnadsersättning är det viktigt att kontrollera vilka kostnader ersättningen ska täcka, då dessa kostnader således inte ska täckas av ekonomiskt bistånd. En prövning behöver göras i varje enskilt fall.

Inkomster som inte reducerar ekonomiskt bistånd

Det finns även inkomster som inte reducerar biståndet. Utöver nedanstående exempel kan det även finnas andra inkomster som inte reducerar biståndet, individuell bedömning sker från fall till fall:

- Extra tillägg till studiebidrag till gymnasiestuderande ungdomar (som nämnts ovan så ska ersättningen tas upp som inkomst om den utbetalas retroaktivt)
- Stipendier eller fondmedel som utbetalats efter en social bedömning, till exempel från FVO (Föreningen för välgörenhetens ordnande), kyrkliga samfund eller kommunen

RIKTLINJE

Socialnämnden

Dnr: SN/

Februari 2024

- Försäkringsersättning eller skadestånd, ekonomisk del avsett för särskilt ändamål som till exempel ersättning för läkar- eller tandvårdsbehov som uppkommit av skadan
- Inackorderingstillägg vid gymnasiestudier på annan ort
- Habiliteringsersättning
- Lärlingsersättning
- Merkostnadsersättning för barn. Beträffande merkostnadsersättning är det viktigt att kontrollera vilka kostnader ersättningen ska täcka, då dessa kostnader således inte ska täckas av ekonomiskt bistånd. En prövning behöver göras i varje enskilt fall.
- Utbetalning av ersättning enligt lagen (2012:663) om ersättning på grund av övergrepp eller försummelse i samhällsvården av barn och unga i vissa fall

Jobbstimulans – särskild beräkningsgrund

Om en sökande uppfyller vissa villkor innebär den särskilda beräkningsregeln i 4 kap 1 b § SoL att 25 procent av nettoinkomsten inte ska beaktas vid prövningen av ekonomiskt bistånd, under förutsättning att personen uppfyller vissa förutsättningar. Jobbstimulansen är personlig och gäller inte för hushållet som helhet. Den eller de vuxna i hushållet som uppfyller villkoren har rätt till jobbstimulans och ett villkor för jobbstimulans är att den enskilde har fått försörjningsstöd under en sammanhängande period av sex månader- då gäller jobbstimulansen under 24 sammanhängande månader oavsett om den enskilde är självförsörjande under någon del av tiden eller om den enskilde flyttar till en annan kommun.

Avslag på försörjningsstöd en månad räknas som avbrott och tiden börjar räknas om från början. Om en enskild efter tvåårsperioden åter får försörjningsstöd under sex sammanhängande månader är han eller hon åter kvalificerad för jobbstimulans. Det finns ingen gräns för hur många gånger en person kan få jobbstimulans.

Tillgångar

Alla realiserbara tillgångar ska användas för sökandes försörjning innan hen har rätt till bistånd. Med realiserbara tillgångar menas bankmedel, aktier eller andra värdepapper, bil, båt, fastighet, guld, dyrbara konst- eller samlarföremål, etc. Även utländska tillgångar påverkar rätten till bistånd. *Se vidare* i Socialstyrelsens handbok: Ekonomiskt bistånd - Handbok för socialtjänsten, kapitel Prövning av rätten till bistånd.

Bankmedel, aktier, obligationer

Huvudprincipen är att bistånd inte ska beviljas sökande som har tillgångar i form av kontanta medel eller värdepapper.

Bosparande

Alla former av bosparande räknas som realiserbar tillgång. Undantag från denna princip kan göras när biståndsbehovet bedöms som kortvarigt, högst tre månader, eller om den sökande saknar egen bostad. I dessa fall godtas endast inestående kapital i bosparande eller liknande upp till den nivå som krävs för bibehållen kötid eller för att kunna bo kvar.

Om personen även står i en annan bostadskö som inte kräver bosparande så påverkar det bedömningen och är en grund för att personen kan nyttja ovanstående bosparande.

Bostadsrätt/Villa

För information om bostadsrätt och villa *se vidare* i riktlinjerna, kapitel Försörjningsstöd, avsnittet Boende och boendekostnader.

RIKTLINJE

Socialnämnden

Dnr: SN/

Februari 2024

Fritidshus/fastighet

För mer information om fritidshus/fastighet *se vidare* i riktlinjerna, kapitel Försörjningsstöd, avsnittet Boende och boendekostnader.

Fordon

Transportstyrelsen har uppgifter om en person äger fordon, en persons fordonshistorik eller ett fordonns ägarhistorik. Uppgifterna kan sökas via personnummer, registreringsnummer eller ett företags organisationsnummer. Från Transportstyrelsen kan man även begära kopia på den handling som upprättats och skickats in för att genomföra ägarbytet.

Grundprincipen är att en bil eller annat fordon är en lätt realiserbar tillgång och ska säljas omgående. Om bedömningen görs att sökande inte har något godtagbart och styrkt behov av att få behålla bilen men inte kan sälja bilen omgående kan rådrum ges på försäljningen. Rådsumbeslutet ska vara skriftligt (där datum för när rådrummet går ut framgår). I normalfallet bör rådrummet vara på en månad. I rådsumbeslutet ska det framgå att bilens uppskattade värde kommer att räknas som inkomst vid nästa månads beräkning.

Vid fordonsinnehav är det sökande själv som ska visa fordonets värde. Detta kan ske genom att låta värdera fordonet hos en auktoriserad bilfirma. Sökande ska sälja bilen till ett marknadsvärdespris. Jämförelse med motsvarande fordon som annonseras för försäljning på marknaden kan vara vägledande. Vid en försäljning ska ett kvitto som styrker försäljningen visas upp.

Vid särskilda skäl kan bistånd beviljas trots innehav av bil, till exempel om bilen är en förutsättning för att ta sig till och från arbete eller medicinska skäl.

Se vidare i Socialstyrelsens handbok: Ekonomiskt bistånd - Handbok för socialtjänsten, kapitel Prövning av behovet av bistånd

RIKTLINJE

Socialnämnden

Dnr: SN/

Februari 2024

Läs mer på Transportstyrelsens hemsida vad gäller:

- avställning/avregistrering av fordon
- bedrägerianmälan

Pensionssparande

Pensionssparande räknas i princip som en tillgång bortsett från i de fall de inte är möjligt att ta ut pensionssparandet i förtid.

Barns inkomster och tillgångar

Hemmavarande barn och skolungdomar i familjer med ekonomiskt bistånd får, enligt 4 kap 1a § SoL, behålla en del av sina inkomster från eget arbete utan att det påverkar föräldrarnas rätt till bistånd för barnet eller skolungdomen. Avsikten är att tonåringar i ekonomiskt utsatta familjer ska kunna göra sådant som är möjligt för andra tonåringar. Det normaliserar dessa barns och ungdomars villkor och kan även vara viktigt med tanke på framtida arbete och egen försörjning.

Hemmavarande barn och skolungdomar under 21 års ålder;

- kan ha inkomster upp till ett prisbasbelopp under ett kalenderår, utan att de beaktas vid prövningen av ekonomiskt bistånd.
- kan ha sparade medel upp till 15 procent av prisbasbeloppet utan att det vid ansökningstillfället påverkar föräldrarnas rätt till ekonomiskt bistånd för barnet.

Barn som inte är hemmavarande, dvs. inte bor tillsammans med sin förälder, t.ex. ensamkommande barn;

RIKTLINJE

Socialnämnden

Dnr: SN/

Februari 2024

- kan ha inkomster där den särskilda beräkningsregeln i 4 kap 1 b § SoL används, som innebär att 25 procent av nettoinkomsten inte ska beaktas vid prövningen av ekonomiskt bistånd (se sidan 30 i denna Riktlinje)
- kan ha sparade medel upp till 15 procent av prisbasbeloppet.

Om ett barn har tillgångar som föräldrarna inte kan förfoga över, bör det inte påverka föräldrarnas rätt till ekonomiskt bistånd för barnet. Detta gäller t.ex. bankmedel som står under överförmyndarens kontroll, om överförmyndaren inte ger sitt samtycke till uttag.

Barn är aldrig försörjningsskyldiga för andra familjemedlemmar. Om barn har inkomster och tillgångar utöver barnets ekonomiska behov, bör inkomsten räknas av mot barnets del i familjens kostnader inklusive barnets del av boendekostnaden. Innebär det att barnet blir helt självförsörjande tas barnet ut ur föräldrarnas norm och eventuell hyresdel tas upp i föräldrarnas beräkning.

Se vidare i Socialstyrelsens handbok: Ekonomiskt bistånd - Handbok för socialtjänsten, kapitel Prövning av behovet av bistånd;

- avsnitt Barns och skolungdomars tillgångar och inkomster av kapital
- avsnitt Barns och skolungdomars inkomster av arbete
- Socialstyrelsens PM: Ensamkommande barn och ungdomars försörjning

Beslut

Beslut om ekonomiskt bistånd är myndighetsutövning och beslut fattas på grundval av utredningen. Utredningen leder vanligtvis till ett beslut enligt 4 kap. 1 § SoL. Besluten, både bifall och avslag, ska motiveras.

RIKTLINJE

Socialnämnden

Dnr: SN/

Februari 2024

Av besluten ska följande framgå:

- Vad ansökan avser
- Hänvisning till gällande lagstiftning
- Tidsperiod
- Motivering till beslutet
- Om beslutet rör barn direkt eller indirekt ska konsekvenserna för barnet finnas med.

Huvudregeln är att socialtjänsten så snart som möjligt ska underrätta den enskilde om det fullständiga innehållet i beslutet. Den enskilde ska även underrättas om hur han eller hon kan överklaga beslutet, vilka formkrav som finns och vilken överklagandetid som gäller. Myndigheten bestämmer hur underrättelsen ska ske, men underrättelsen ska dock alltid vara skriftlig om en part begär det. En muntlig underrättelse bör lämnas endast i undantagsfall.

Överklagande

Den enskilde har rätt att överklaga ett beslut som har gått honom eller henne emot. Det vill säga när den enskilde har fått avslag, antingen helt eller delvis på sin ansökan om ekonomiskt bistånd. Den enskilde ska då lämna in sin skriftliga överklagan till socialnämnden. Det utesluter inte att överklagan sker elektroniskt t.ex. via e-post. När socialnämnden har fått in en överklagan ska nämnden pröva om överklagandet har kommit in i rätt tid. Om överklagandet har kommit in för sent ska nämnden avvisa överklagan. Ett överklagande ska ha kommit in till socialnämnden inom tre veckor från den dag då den enskilde fick del av beslutet. Nämnden ska alltså enbart pröva om överklagandet har kommit in i rätt tid. Att övriga förutsättningar är uppfyllda prövas av förvaltningsrätten. Om överklagandet inte avvisas ska nämnden skyndsamt överlämna överklagandet och övriga handlingar i ärendet till förvaltningsrätten. Nämnden kan också lämna in ett yttrande till förvaltningsrätten.

RIKTLINJE

Socialnämnden

Dnr: SN/

Februari 2024

Att överklagandet ska överlämnas skyndsamt innebär att nämnden så snart det kan ske, efter att rättidsprövningen har gjorts och alla berörda handlingar lämnas till förvaltningsrätten. I vissa fall kan den information som kommer fram i ett överklagande leda till att nämnden helt eller delvis ändrar beslutet. Nämnden ska ändra ett beslut om:

1. beslutet är uppenbart felaktigt i något väsentligt hänseende på grund av att det har tillkommit nya omständigheter eller av någon annan anledning.
2. beslutet kan ändras snabbt och enkelt och utan att det blir till nackdel för någon enskild part.

Om nämnden ändrar ett beslut som har överklagats, ska det nya beslutet överlämnas till förvaltningsrätten. Överklagandet anses då även omfatta det nya beslutet. Det innebär att det nya beslutet ska överlämnas till förvaltningsrätten oberoende av hur beslutet ändras. Därmed ska nämnden överlämna det nya beslutet oavsett om beslutet är ändrat helt eller delvis.

Avslut av ärende

När en person inte längre ansöker om ekonomiskt bistånd ska ärendet avslutas. Ärendet avslutas två månader efter sista besluts månad. I de fall en överklagan är överlämnad till t.ex. Förvaltningsrätten bör ärendet (överklagningsutredningen) vara öppet till dess att dom fallit.

Återkrav och Återsökning

Huvudprincipen är att bistånd enligt 4 kap. 1 § SoL beviljas utan återbetalningsplikt för sökande. Undantag från denna princip regleras i 107 kap. 5 § SFB (återsökning) och 9 kap. 1 och 2 §§ SoL (återkrav).

RIKTLINJE

Socialnämnden

Dnr: SN/

Februari 2024

Återsökning Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten

Kommunen kan återsöka bistånd som sökande beviljas under den tiden Försäkringskassan/Pensionsmyndigheten prövar en periodisk förmån som kan komma att utbetalas retroaktivt. *Se vidare* i Socialstyrelsens handbok: Ekonomiskt bistånd - Handbok för socialtjänsten, kapitel Återbetalning, avsnitt retroaktiva förmåner enligt socialförsäkringsbalken.

Handläggning av återsökning - Återsökning sker genom att begäran om utbetalning för retroaktiv tid görs till Försäkringskassan/Pensionsmyndigheten. Särskild blankett för framställan återfinns på Försäkringskassans/Pensionsmyndighetens hemsida. En begäran om utbetalning per förmån och beslutstillfälle (avseendemånad) måste göras varje månad. Följande uppgifter ska framgå:

- Förnamn, efternamn och personnummer för den försäkrade
- Uppgifter om förmån och period (avseendemånad)
- Totalt belopp av ekonomiskt bistånd som har betalats ut till hushållet för perioden/månaden
- Det ska även framgå om ytterligare någon begäran om utbetalning, för hela eller delar av samma period, gällande annan förmån har sänts in
- Uppgifter om nämnden (kontaktperson, tel., adress, pg/bg-nr)
- Nämndens (det vill säga ansvarig tjänstemans) underskrift, datum och namnförtydligande

Personens ansökan om ersättning behöver följas upp varje månad, innan nästa månads beslut, för att se om Försäkringskassan/Pensionsmyndigheten har fattat ett beslut. Om Försäkringskassan/Pensionsmyndigheten avslår ansökan om ersättning finns det inte längre grund för att göra en begäran nästa månad.

RIKTLINJE

Socialnämnden

Dnr: SN/

Februari 2024

Återkrav enligt socialtjänstlagen

Reglerna kring återkrav regleras i 9 kapitlet socialtjänstlagen. De formella kraven är absoluta och får inte åsidosättas. Vid en eventuell prövning i Förvaltningsrätten innebär åsidosättande av de formella kraven att talan inte kan fullföljas. Att bevilja bistånd mot återkrav ska tillämpas restriktivt.

Det finns tre sätt för kommunen att få tillbaka utbetalt bistånd:

1. Bistånd enligt 4 kap. 1 § SoL med villkor om återbetalning (9 kap. 2 § st. 1 SoL) som förskott på förmån, ersättning etc.
2. Bistånd enligt 4 kap. 2 § SoL med villkor om återbetalning gäller (9 kap. 2 § st. 2 SoL)

Återkrav enligt punkt 1-2 beskrivs under respektive rubrik nedan.

3. Återkrav av bistånd som hushållet/personen fått för mycket eller på oriktiga grunder (9 kap. 1 § SoL).

Återkrav enligt 9 kap. 1 § SoL beskrivs i avsnittet Handläggning av felaktiga utbetalningar.

Återkrav vid bistånd enligt 4 kap. 1 § socialtjänstlagen

Återkrav av ekonomiskt bistånd enligt 4 kap. 1 § SoL kan ske på tre grunder enligt 9 kap. 2 § st 1. SoL:

1. Bistånd som förskott på förmån eller ersättning.
2. Bistånd till enskild som är indragen i arbetskonflikt.
3. Bistånd till enskild som på grund av förhållanden som han/hon inte kunnat råda över hindrats från att förfoga över sina inkomster eller tillgångar.

Den väntade inkomsten måste antas ge ett överskott efter avdrag för sökandes löpande levnadsomkostnader om ett återkrav ska vara meningsfullt. Kan det inte bli ett sådant överskott eller finns inte återbetalningsförmåga inom överskådlig tid ska det inte beslutas om återkrav.

Se vidare i Socialstyrelsens handbok: Ekonomiskt bistånd - Handbok för socialtjänsten, kapitel Återbetalning, avsnitt Återkrav av bistånd som förskott på förmån eller ersättning m.m.

Återkrav vid bistånd enligt 4 kap. 2 § socialtjänstlagen

Återkrav enligt 9 kap. 2 § st 2 vid bistånd enligt 4 kap. 2 § SoL är endast tillämpliga för hushåll som har egna inkomster eller tillgångar och därför inte kan anses vara berättigade till bistånd enligt 4 kap. 1 § SoL eller för bistånd till något som är utöver skälig levnadsnivå. När biståndet prövas enligt 4 kap. 2 § SoL måste även prövning med avslag ha gjorts enligt 4 kap. 1 § SoL.

Bistånd enligt 4 kap. 2 § SoL kan villkoras med återbetalning men får bara återkrävas om det beviljats med sådant villkor. Följande situationer kan bli aktuella för återkrav enligt 4 kap. 2 § och 9 kap 2 § st. 2 SoL:

- Hushåll med realiserbara tillgångar.
- Hushåll med egen försörjning/inkomst över norm.

För att undvika allvarliga sociala konsekvenser kan exempelvis bistånd enligt 4 kap. 2 § SoL med villkor om återbetalning beviljas till hyresskuld där behovet kunnat tillgodoses genom egen inkomst och där återbetalningsförmåga finns.

RIKTLINJE

Socialnämnden

Dnr: SN/

Februari 2024

Handläggning

Överenskommelse och eventuell fullmakt

- Skriftlig överenskommelse görs med sökande om att biståndet ska återbetalas och hur återbetalning ska ske.
- Skriftlig fullmakt upprättas vid behov och i de fall utbetalaren av förmånen eller ersättningen begär det. Observera att sökande när som helst ensidigt kan säga upp fullmakten.

Beslut

Observera också att det är två beslut som ska fattas och att detta gäller vid varje biståndstillfälle och biståndsmånad:

1. Beslut om bistånd enligt 4 kap. 1 § SoL eller 4 kap. 2 § SoL. Vid 4 kap. 2 § SoL måste även ett avslagsbeslut enligt 4 kap. 1 § SoL fattas.
 2. Beslut om återkrav enligt 9 kap. 2 § SoL.
- Besluten ska vara skriftliga och innehålla uppgift om den eller de omständigheter som utgör grund för återbetalningsplikten.
 - Varje biståndsbeslut ska skriftligt delges sökande innan biståndet utbetalas.
 - Sökanden ska informeras om att beslut om återkrav inte kan överklagas. Hen ska också informeras om att ifall återbetalning inte sker kan frågan om återbetalning prövas i förvaltningsrätten på initiativ av socialtjänsten.

Uppföljning av återkrav

Socialtjänsten ska verka för att den enskilde frivilligt återbetalar återkravet. Huvudregeln är att personen återbetalar summan snarast eller enligt överenskommen återbetalningsplan. I de fall en återbetalning uteblir inleds en utredning om ersättningstalan.

RIKTLINJE

Socialnämnden

Dnr: SN/

Februari 2024

Ersättningstalan enligt 9 kap. 3 § socialtjänstlagen

I de fall den enskilde inte återbetalar återkrav enligt 9 kap. 1 eller 2 §§ SoL kan socialtjänsten med stöd av 9 kap 3 § SoL väcka talan om ersättning hos förvaltningsrätten. Talan ska väckas så snart det står klart att personen inte betalar och senast inom tre år från det att biståndet utbetalades. Om socialtjänsten inte har väckt talan inom tre år från det att biståndet utbetalades och personen inte återbetalar skulden saknas möjlighet för socialtjänsten att få skulden återbetalad. Innan talan väcks ska två betalningspåminnelser ha skickats.

Talan får inte bifallas av förvaltningsrätten om den ersättningsskyldige genom att återbetala kostnaden eller del av den kan antas bli ur stånd att klara sin försörjning eller livsföring i övrigt. Det är socialtjänsten som utreder personens förmåga att återbetala. Personens aktuella ekonomiska situation ska utredas så långt det är möjligt. Vid en bedömning av återbetalningsförmåga är utgångspunkten riksnormen. Personen ska alltid erbjudas möjlighet att presentera och diskutera sina ekonomiska förhållanden. Visar utredningen att det är styrkt eller troligt att den enskilde har betalningsförmåga ska talan väckas hos förvaltningsrätten. Visar utredningen att personen för tillfället inte kan betala kan återkravet ligga vilande under en period. Är det troligt att personens betalningsförmåga inte inom rimlig tid förbättras kan återkravet efterges.

Observera att beslut om ersättningstalan måste fattas av socialnämnden. Ansökan ska göras till den förvaltningsrätt inom vars domkrets personen är bosatt.

Ansökan ska innehålla följande uppgifter:

- Namn, adress och telefon till den nämnd som söker och handläggaren
- Beslutsdatum

RIKTLINJE

Socialnämnden

Dnr: SN/

Februari 2024

- Den ersättningsskyldiges namn, personnummer, adress och telefon
- Vilken typ av återkrav det är (§ i SoL)
- Bistånd som har beviljats
- Belopp som yrkas
- När biståndet som återkrävs utbetalades
- Uppgift om de betalningspåminnelserna som har skickats
- Utredning som visar att den enskilde har betalningsförmåga
- Yrkande (Botkyrka kommun yrkar att förvaltningsrätten ålägger XX att återbetala...)

Utöver ansökan ska följande biläggas:

- Beslut om återkrav och beslut om beviljat bistånd
- Den ekonomiska utredningen om personens betalningsförmåga
- Överenskommelse om återbetalning
- Uppgift om den enskilde betalt tillbaka del av återkravet

Om förvaltningsrätten beslutar att den enskilde är ersättningsskyldig utgör domen underlag för ansökan om utmätning hos Kronofogden.

Se vidare i Socialstyrelsens handbok: Ekonomiskt bistånd - Handbok för socialtjänsten, kapitel Återbetalning, avsnitt Talan hos förvaltningsrätten.

Kraveftergift

Om det är uppenbart att förhållandena ändrats så att personen inte inom tre år från det biståndet utbetalades kommer att kunna återbetala får kommunen enligt 9 kap. 4 § SoL helt eller delvis efterge återkravet. Detta beslut går inte att överklaga.

Handläggning av felaktiga utbetalningar (FUT)

Handläggning av felaktiga utbetalningar av ekonomiskt bistånd regleras främst av två lagar, socialtjänstlagen och bidragsbrottslagen.

RIKTLINJE

Socialnämnden

Dnr: SN/

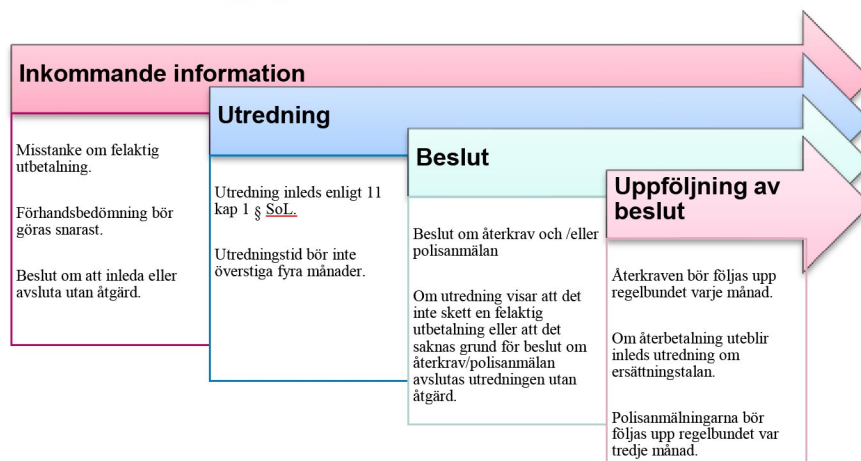
Februari 2024

Utöver detta tillkommer lagen om underrättelseskyldighet vid felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen. Lagen innebär att myndigheter är skyldiga att underrätta varandra om det finns anledning att anta att en ekonomisk förmån felaktigt betalats ut eller betalats ut med för högt belopp.

Vid misstanke om felaktig utbetalning behöver ansvarig socialsekreterare utreda saken närmare. Detta genom att exempelvis klientbesök, begära in nödvändiga handlingar, etc. för att kunna fullfölja utredningen och därefter bedöma om en felaktig utbetalning har utgått eller inte.

Att det pågår en utredning om felaktig utbetalning innebär inte automatiskt att personen inte har rätt till ekonomiskt bistånd framöver, däremot behöver det utredas på vilket sätt uppgifterna påverkar rätten till bistånd.

FUT-utredningsprocessen

RIKTLINJE

Socialnämnden

Dnr: SN/

Februari 2024

Utredningsåtgärder

I samband med en FUT-utredning behöver en rad kontroller göras för att kunna sammanställa ett beslutsunderlag. Till stor del används samma som vid handläggningen av ekonomiskt bistånd.

De samtycken som lämnats i samband med ansökan om ekonomiskt bistånd gäller inte vid en FUT-utredning. Om det inom ramen för FUT-utredningen krävs externa kontakter ska ett samtycke inhämtas. Samtycke kan inhämtas muntligt eller skriftligt. Ett muntligt samtycke ska dokumenteras i journal.

Offentliga uppgifter som kan inhämtas digitalt via t.ex. tjänster hos Infotorg så som Företag-, Person-, Fordon, Fastighets- och Kreditrapporter kräver inte den enskildes samtycke. Om offentliga uppgifter behöver inhämtas muntligen krävs inget samtycke om utredaren anger att den ringer från Botkyrka kommun och i övrigt inte lämnar ut några sekretessbelagda uppgifter.

I vissa fall och endast om det inte är möjligt att få uppgifterna från personen kan kontakter tas utan samtycke. För att kunna fullgöra sina uppgifter kan det ibland vara nödvändigt att utredaren tar kontakt med och därmed lämnar ut uppgifter till t.ex. en annan myndighet. Socialtjänsten tar i dessa fall kontakter med stöd av 10 kap. 2 § OSL. Tillämpningen ska utföras restriktivt. Möjligheterna till att få samtycke måste först ha prövats.

I de fall personen inte medverkar får socialtjänsten fatta beslut på befintligt underlag. Det innebär att återkravet och/eller polisanmälan omfattar utredningsperioden i stället för den faktiska perioden för den felaktiga utbetalningen. Att en person inte medverkar i utredningen får inte medföra att den därmed undanhåller sig ett återkrav och/eller en polisanmälan.

RIKTLINJE

Socialnämnden

Dnr: SN/

Februari 2024

Återkrav

Enligt 9 kap. 1§ 1 st. SoL får socialnämnden återkräva ekonomiskt bistånd som betalats ut för mycket om någon:

- har lämnat oriktiga uppgifter eller
- har låtit bli att lämna uppgifter eller
- på annat sätt har förorsakat att ekonomiskt bistånd beviljats felaktigt eller med för högt belopp

Socialtjänsten kan återkräva för högt utbetalt bistånd även om personen inte haft för avsikt att orsaka en felaktig utbetalning. Det räcker att felaktiga uppgifter faktiskt har lämnats och att detta *orsakat* den felaktiga utbetalningen från socialtjänstens sida.

Paragrafen omfattar inte enbart uppgifter som den enskilde lämnar eller utelämnar, utan även om personen på *annat sätt* orsakat felaktig utbetalning. Det kan vara fråga om att den enskilde har lämnat oriktig handling, manipulerat sin närvarorapport eller ansökt om bistånd för en utgift som hen inte hade för avsikt att betala. I det senare fallet ska socialtjänsten styrka att den enskilde inte hade för avsikt att betala utgiften som han eller hon sökte bistånd för. Det kan även avse när en person söker bistånd samtidigt som den har sökt ersättning men inte uppger det på ansökan. Om personen inte redovisar det på ansökan har socialtjänsten inte haft möjlighet att bevilja mot återbetalning och återfå en retroaktiv utbetalning.

Socialtjänstens misstag

Enligt 9 kap. 1§ 2 st. SoL får socialnämnden återkräva ekonomiskt bistånd som betalats ut för mycket om någon

- har tagit emot ekonomiskt bistånd som socialtjänsten utbetalat felaktigt eller med för högt belopp och om personen *skäligen borde ha förstått detta*.

RIKTLINJE

Enligt 9 kap. 1 § 2 st. SoL kan alltså återkrav göras även om socialtjänsten själv av misstag gjort den felaktiga utbetalningen. Det krävs då att den enskilde skäligen borde ha insett felet. Det är framför allt uppenbara fel som till exempel när socialtjänsten råkar betala ut ett belopp med en nolla för mycket. Ett annat exempel är när en faktura för en hotellkostnad betalas till den enskilde i stället för till hotellet. Vid bedömningen av återkrav enligt detta lagrum bör en restriktiv tolkning göras.

Interna felaktigheter – frivillig återbetalning

I vissa fall framkommer det att socialtjänsten har gjort fel och en person har beviljats för mycket pengar. Om detta upptäcks kort tid efter utbetalningen så kan den sökande informeras om möjligheten att frivilligt återbetala biståndet eller att socialtjänsten korrigerar detta på nästa månads normberäkning. Sökande måste informeras om att det är en frivillig återbetalning och att det annars är reglerna kring återkrav som gäller.

Kommunicering

Innan beslut fattas om återkrav ska utredningen kommuniceras med den det gäller. Personen ska få tid på sig att bemöta det som framkommit. Mellan en till två veckor kan vara rimlig tid beroende på materialet. Utredningen kommuniceras företrädesvis skriftligen. I vissa fall kan det vara lämpligt att kalla den enskilde till ett möte för att få frågor spontant besvarade. I dessa fall bör den skriftliga utredningen kommuniceras efter mötet.

Det finns inget formkrav på hur den enskildes svar på kommunikeringen ska vara utformat. Vid muntligt svar ska socialtjänsten dokumentera inkomna synpunkter och uppgifter. Dokumentationen ska vara tydlig, saklig och återge det som personen

har framfört. Synpunkterna vägs därefter in i det slutliga beslutsunderlaget.

Återbetalning

Socialtjänsten följer upp beslutet om återkrav och om personen inte återbetalar gäller samma regler för ersättningstalan som för övriga återkrav.

Polisanmälan vid misstanke om bidragsbrott

Polisanmälan ska ske, enligt 6 § bidragsbrottslagen, när det finns anledning att anta att ett brott har begåtts. Innan en polisanmälan görs ska kommunen ta ställning till om eventuellt uppsåt eller om grov oaktsamhet föreligger. Om det finns en brottsmisstanke får kommunen inte avstå från att göra polisanmälan för att personen har återbetalat det felaktigt utbetalda beloppet.

Innan beslut om polisanmälan ska utredningen av den felaktiga utbetalningen vara klar och ligga till grund för beslutet. Socialtjänsten är inte skyldig att underrätta den enskilde om att polisanmälan gjorts, eftersom åtgärden inte är ett sådant förvaltningsbeslut som avses 21 § i förvaltningslagen och faller utanför ramen för myndighetsutövningen.

Bedömning om uppsåt eller grov oaktsamhet bör ske utifrån:

- Den information som den enskilde har fått, muntlig och skriftlig. Till exempel bekräftelsen på mottagen information, information vid nybesök eller annan information som framkommer i journal.
- Den enskildes kognitiva förmåga och hälsa och vad som kan förväntas av denne.
- Den normala aktsamheten som kan förväntas av andra som söker bidrag.
- Den enskildes tidigare beteende.

RIKTLINJE

Socialnämnden

Dnr: SN/

Februari 2024

- Beloppets storlek, ju högre belopp desto större skäl att anta uppsåt.
- Den enskildes villighet att förklara det inträffade. Om den enskilde vägrar medverka till att bringa klarhet i det inträffade utgör detta skäl till att anta att uppsåt föreligger.
- Trovärdigheten i den enskildes förklaring.
- Aktivt handlande, till exempel om den enskilde har förfalskat handlingar.

Anmälans innehåll

I polisanmälan sammanställs relevanta uppgifter som framkommit i utredningen. Det är viktigt att anmälan innehåller den information som är nödvändig för att polis och åklagare ska kunna starta och genomföra en utredning utan att behöva begära kompletteringar av sådan information som var känd vid anmälningstillfället. Det är också viktigt att anmälan innehåller en beskrivning av händelseförloppet i det aktuella ärendet. Utredningen ska även besvara om den enskilde har fått tillfredsställande information om vilka regler som gäller och om den enskilde varit medveten om konsekvenserna av sitt handlande.

Skadestånd - Polisanmälan ska även omfatta ett skadeståndsyrkande. Skadeståndet motsvarar det belopp som betalats ut felaktigt. Skadeståndskrav ska inte göras om den felaktiga utbetalningen är återbetald eller reglerad på annat sätt, eller om det gäller ett farebrott. Farebrott är när det inte skett en utbetalning men det har funnits en fara för att en felaktig utbetalning skulle ske.

Mall för polisanmälan återfinns i verksamhetssystemet.

Registrering i verksamhetssystemet

Dokumentation och utbetalning görs i verksamhetssystem som är kommunens socialregister. För att kunna garantera rättssäkerheten

och möjliggöra resultatuppföljning och planering ska anvisningarna för registrering följas noggrant. Det gäller såväl uppgifter i samband med biståndsansökan, som försörjningshinder, ändamål och avskrivningsorsaker, som uppgifter i samband med handläggningen av felaktiga utbetalningar.

3. Olika gruppers förutsättningar för rätt till ekonomiskt bistånd

Arbetslösa

Den som inte kan försörja sig men som kan arbeta har rätt till försörjningsstöd om han eller hon står till arbetsmarknadens förfogande. Att stå till arbetsmarknadens förfogande innebär även att, vid behov, delta i kommunal vuxenutbildning i svenska för invandrare eller motsvarande utbildning vid folkhögskola. Det innebär att när en person som kan arbeta ansöker om ekonomiskt bistånd så krävs att personen som huvudregel är aktivt arbetssökande och på andra sätt står till arbetsmarknadens förfogande. Om den enskilde har anledning att räkna med att han eller hon kan komma att sakna medel för sin egen försörjning åligger det denne att planera sin ekonomi. Det innebär att socialnämnden t.ex. kan avslå en ansökan om ekonomiskt bistånd p.g.a. att en person utan godtagbara skäl har sagt upp sig från sitt arbete.

Vilka krav kan man ställa på en arbetssökande? *Se vidare* i Socialstyrelsens handbok: Ekonomiskt bistånd - Handbok för socialtjänsten, kapitel Prövning av rätten till bistånd, avsnitt Vilka krav kan man ställa på en arbetssökande?

Kompetenshöjande verksamhet

Den som är arbetslös och söker ekonomiskt bistånd ska erbjudas stöd i sitt arbetssökande genom strukturerade insatser för att öka sina möjligheter att

få en anställning. De insatser som ges ska alltid föregås av en individuell bedömning av personens behov och förmåga.

Om det inte är möjligt att ge en arbetslös person insatser inom ramen för Arbetsförmedlingens uppdrag kan kommunala arbetsmarknadsinsatser vara aktuella. Arbetsmarknadsenheten i Botkyrka stöttar arbetssökande ut till arbete, arbetspraktik eller studier.

SFI-studerande

Svenskstudierna är en av flera möjliga insatser för att öka den enskildes möjligheter till anställning. Den sökande ska när som helst vara beredd att avbryta sina studier för att påbörja erbjudet arbete. Som heltidsarbetssökande ska SFI studier alltid läsas parallellt med annan arbetsmarknadsinsats (i samplanering med Arbetsförmedlingen eller Arbetsmarknadsenheten). Vid SFI-studier på D-nivå ska den enskilde hänvisas till kvällsstudier.

Deltidsarbetande

Heltidsarbete ska alltid vara målet. En person som är deltidsarbetande ska kunna redovisa att den aktivt söker heltidsjobb alternativt har en annan heltidsplanering.

Sökande som inte bedöms stå till arbetsmarknadens förfogande

Om sökande inte bedöms uppfylla kravet att stå till arbetsmarknadens förfogande, t.ex. genom att inte söka arbete eller genom att inte delta i arbetspraktik eller arbetssökarverksamhet, påverkas rätten till ekonomiskt bistånd för hela hushållet. Detsamma gäller vid frånvaro från aktivitet utan dokumenterat giltigt skäl. Giltigt skäl kan till exempel vara sjukdom eller vård av barn. Enstaka frånvarotillfällen som rapporteras först i efterhand,

där giltigt skäl finns, bör inte medföra att den enskilde bedöms ha brutit sin planering.

Frånvaro

Vid frånvaro p.g.a. *sjukdom* se vidare i riktlinjerna i avsnittet Personer som har nedsatt arbetsförmåga på grund av sjukdom.

Vid frånvaro p.g.a. *vård av barn* - En arbetsökande som deltar i arbetsmarknadsinsatser, praktik eller andra insatser och som har barn om är sjukt eller behöver gå till läkare/tandläkare ska sjukanmäla sig på samma sätt som vid egen sjukdom. Sjukdomen ska styrkas med läkarintyg efter mer än sju dagars frånvaro. Skriftlig dokumentation ska alltid uppvisas vid besök hos läkare eller myndighet som hindrar deltagande i arbetssökarverksamhet.

Ordinarie förskolas/skolas eventuella semesterstängning utgör inget hinder för att stå till arbetsmarknadens förfogande, eftersom föräldrarna alltid erbjuds alternativ barnomsorgsplats. Inom kommunen ges däremot en möjlighet att vara ledig under sommaren, *se vidare* nedan i avsnittet om ledighet.

Möjligheten att spara föräldrapenning och använda vid inskolning på förskola finns även för personer som uppbär ekonomiskt bistånd. Frånvaro vid inskolning påverkar inte rätten till bistånd. Beträffande ledighet i samband med helgdagar är det de av riksdagen beslutade helgdagarna som gäller.

Ledighet

I Botkyrka kommun erbjuds barn förskola/fritidshem till och med den termin som barnet fyller 10 år. Barn som går på förskola/fritidshem har rätt till fyra veckors sammanhängande ledighet under perioden juni till

RIKTLINJE

Socialnämnden

Dnr: SN/

Februari 2024

augusti. Det gäller såväl arbetande, studerande som personer utan sysselsättning som har barnet på förskola mer än 15 timmar per vecka.

Om föräldrar som har ekonomiskt bistånd vill vara lediga med barnen under sommaren med hänvisning till ovanstående gäller följande:

- Om det finns två föräldrar till barnet/barnen är grundregeln att den förälder som bedöms vara närmast arbetsmarknaden behåller sin planering. Föräldrarna bör tillsammans med sin socialsekreterare komma överens om vem som är ledig med barnet/barnen.
- Om föräldern är ensamstående kan denne vara ledig med barnet.
- Om föräldern/föräldrarna nyligen fått ett arbete är det inte självklart att de kan vara lediga 4 sammanhängande veckor under sommaren så en individuell prövning bör göras.

Utifrån barnets bästa bör alltid en individuell prövning göras.

Personer som har sagt upp sig

Om sökande har blivit arbetslös på grund av att denne har sagt upp sig själv är huvudprincipen att ekonomiskt bistånd inte ska kompensera för den avstängning från arbetslöshetsersättning som detta medför. Om den arbetssökande i övrigt uppfyller förutsättningarna är denne berättigad till bistånd först från den dag rätten till arbetslöshetsersättning inträder. Om den sökande har haft synnerliga skäl för sin uppsägning ska denne alltid uppmanas att i första hand försöka få avstängningen från arbetslöshetsersättning hävd. En bedömning ska alltid göras i det enskilda fallet.

För sökande som har sagt upp sig på egen begäran men inte har rätt till arbetslöshetsersättning gäller motsvarande princip, dvs. om den arbetslöse i övrigt uppfyller förutsättningarna är denne berättigad till ekonomiskt

bistånd först från den dag rätten till arbetslöshetsersättning skulle ha inträtt om denne hade omfattats av sådan ersättning.

Arbetssökande med otillräcklig A-kassa

Den som har ersättning från A-kassa riskerar att förlora denna om de deltar i kommunal aktivering. Olika regler gäller beroende på vilken kassa det gäller. Den sökande måste ha fått ett godkännande från sin A-kassa, vilket ska styrkas med ett intyg, för att kunna delta i av kommunen anordnad verksamhet.

Föräldraledighet

Föräldralediga som får ekonomiskt bistånd är en heterogen grupp, men kvinnor är mer föräldralediga än män. Föräldraledigheten riskerar att bli en inläsningsmekanism för kvinnor som står långt ifrån arbetsmarknaden. Det är därför viktigt att socialtjänsten har ett aktivt förhållningssätt tidigt under föräldraledigheten. *Se vidare i Kunskapsguiden, Om föräldralediga som får ekonomiskt bistånd.*

I Botkyrka kommun kan föräldrar ansöka om plats för barnsomsorg senast fyra månader innan barnet ska börja. Barnet ska senast hen blir 8 månader anmälas till barnomsorgskön och bekräftelse på platsansökan ska visas upp. Barnet kan tidigast börja förskola då barnet fyller ett år och detta är ett krav som ställs för föräldrar som uppbär försörjningsstöd. Undantag från denna princip bör göras om barn av psykiska eller medicinska skäl är i behov av särskild typ av förskoleverksamhet eller av senareläggning av inträdet i verksamheten. Behovet ska vara styrkt med läkarintyg. *Se vidare i riktlinjerna, kapitel Om innehållet i utredningen, avsnitt Hushåll med underåriga barn.*

Barn och ungdom 0–18 år

I syfte att förbättra möjligheterna för barn i ekonomiskt utsatta familjer att delta i organiserade fritidsaktiviteter i samma utsträckning som andra barn så ger Botkyrka kommun möjlighet att bevilja riktat bistånd i form av s.k.

RIKTLINJE

Socialnämnden

Dnr: SN/

Februari 2024

fritidspeng. Barnets fritidsaktiviteter ska vara regelbundna och ledarledda samt främja ett aktivt deltagande i samhällets gemenskap. Det är viktigt att handläggaren informerar om möjligheten att ansöka om detta.

Hushållet ska vid ansökan ha försörjningsstöd och ha haft detta under minst sex månader den senaste tolv månadersperioden, det behöver ej ha varit löpande. Vid eventuellt normöverskott har sökande inte rätt till fritidspeng eftersom ett av kriterierna är att sökande ska ha försörjningsstöd. Vid normöverskott enbart en månad kan sökande vara berättigad till fritidspeng nästkommande månad.

Fritidspengen kan beviljas vid flera tillfällen men maximalt 1 500 kr per år per barn och ungdom. Sökande ska lämna in en kopia på faktura eller annat underlag som visar kostnaden för aktiviteten.

Vid växelvis boende beviljas halva kostnaden för aktiviteterna, upp till 750 kr per år per barn och ungdom. Vid umgänge med barn upp till 12 dagar per månad beviljas ingen fritidspeng.

Fritidspeng

Som ett led i att förbättra möjligheterna för barn i ekonomiskt utsatta familjer att delta i organiserade fritidsaktiviteter i samma utsträckning som andra barn så har Socialförvaltningen i Botkyrka kommun möjlighet att bevilja riktat bistånd till detta. Insatsen kallas fritidspeng och för att man ska kunna beviljas pengar till en fritidsaktivitet så ska de vara regelbundna och ledarledda samt främja ett aktivt deltagande i samhällets gemenskap.

Fritidspeng om 1500 kr per barn, beviljas under förutsättning att hushållet i övrigt är berättigade till ekonomiskt bistånd för aktuell månad samt att hushållet har haft försörjningsstöd under minst tre månader. Sökande ska kunna uppvisa att avgiften är betald i samband med ansökan om fritidspeng.

RIKTLINJE

Socialnämnden

Dnr: SN/

Februari 2024

Företagare

Sökande som är egenföretagare beviljas inte ekonomiskt bistånd som huvudregel. Företagare konkurrerar med andra näringsidkare och om bistånd beviljas skulle det leda till att den näringsidkare som inte behöver ta ut lön får en otillbörlig konkurrensfördel. Om en sökande har ett företag eller ett uppdrag i företag ska alltid eventuella inkomster och tillgångar i företaget utredas. Handlingar som behöver begäras in beror på företagsform. Exempel på handlingar är:

- årsredovisning eller årsbokslut
- uppgift om företagskonton inklusive transaktioner senaste året
- resultat- och balansräkning
- inkomstdeklaration för företaget

Företaget i sig kan representera en realiserbar tillgång men kan variera beroende på företagsform. Det medför att även inventarier samt lokaltillgång kan behöva utredas.

Utöver att bedriva näringsverksamhet kan sökande även ha funktionärs- eller styrelseuppdrag. Det innebär i regel någon form av ersättning.

Om en egenföretagare ansöker om ekonomiskt bistånd måste sökande i första hand ta ut avtalsenlig lön. Om sökande inte kan försörja sig på den egna verksamheten kan socialtjänsten hänvisa personen till att avveckla företaget och ställa sig till arbetsmarknadens förfogande.

I varje enskilt fall behöver en individuell prövning göras. I detta ingår att bedöma vilket resultatet blir för den enskilda om bistånd beviljas eller inte. *Läs mer i RÅ 2000 ref 37.*

Bistånd kan beviljas vid vissa undantag:

- Vid akut eller tillfälligt behov av bistånd.

RIKTLINJE

Socialnämnden

Dnr: SN/

Februari 2024

- Under tiden företagaren uppbär ”starta eget bidrag” (aktivitetsstöd) från Arbetsförmedlingen (sex månader).

Inskrivna för kriminalvård eller rättspsykiatrisk vård

Sökande som har dömts till fängelsestraff ska själva ta reda på om de har möjlighet att omgående påbörja verkställigheten. Sökande kan beviljas bistånd enbart i de fall som verkställigheten inte omedelbart kan påbörjas och längst till dess att verkställigheten kan påbörjas.

För personer inskrivna inom kriminalvården ska kriminalvårdsmyndigheten svara för alla kostnader under verkställighetstiden med undantag för kostnader i form av hyra och uppehälle under frigivningspermission.

För hyra och andra kostnader förknippade med eventuell bostad kan socialtjänsten i vissa fall bevilja boendekostnad under en begränsad tid. Häktade och personer som avtjänar en faktisk strafftid på högst sex månader bör ges ekonomiskt bistånd till den faktiska boendekostnaden under hela häktningstiden respektive strafftiden, om de annars riskerar att bli bostadslösa. Socialnämnden bör rekommendera den enskilde som avtjänar ett straff att hyra ut sin bostad i andra hand, om hyresvärden ger sitt samtycke och det är lämpligt. Om hyresvärden inte ger något sådant samtycke, kan hyresgästen begära tillstånd till uthyrningen hos hyresnämnden. Socialnämnden bör i förekommande fall ge ekonomiskt bistånd till boendekostnaden i avvaktan på hyresnämndens beslut. Sökandens möjlighet till inkomst från arbete inom kriminalvårdsanstalten ska utredas innan ekonomiskt bistånd beviljas. Personer som är häktade, inklusive de som genomgår rättspsykiatrisk undersökning, får häktesbidrag från kriminalvården.

I samband med frigivning och därmed avslutning av kriminalvård ligger ansvaret för bistånd på folkbokföringskommunen enligt 2a kap. 5 §.

Den som genomgår rättspsykiatrisk vård eller är omhändertagen enligt smittskyddslagen har rätt till ekonomiskt bistånd på samma villkor som personer inskrivna för vård inom socialtjänsten. Observera att dömda till rättspsykiatrisk vård har kvar rätten till sjukpenning, pension, bostadsbidrag, etc.

Kontraktsvård

Kontraktsvård är ett alternativ till fängelse som innebär att den dömda får genomgå missbruksbehandling där kriminalvården och socialtjänsten (Utredning Vuxen) upprättar en gemensam behandlingsplan.

Kriminalvården har kostnadsansvaret för behandlingen fram till tänkt dag för villkorlig frigivning.

Vid behandling på institution står kriminalvården för alla kostnader till vårdgivaren i samband med placeringen såsom fickpengar, drogkontroller, sjukvårdskostnader, resor, klädotrustning, fritids- och sportutrustning samt hygienartiklar. I dessa fall ska ekonomiskt bistånd inte beviljas.

Om behandlingen sker i öppenvård bekostar kriminalvården enbart den behandling och kontroll som följer av behandlingsplanen. Sökandes behov av bistånd ska prövas av socialtjänsten.

Samhällstjänst

Det faktum att en person är dömd till samhällstjänst ska inte påverka socialtjänstens krav på att sökande ska stå till arbetsmarknadens förfogande på heltid och t.ex. delta i praktik.

Inskrivna för vård eller behandling inom socialtjänsten

Personer som beviljas heldygnsvård eller behandling som insats är berättigade till ekonomiskt bistånd på samma villkor som andra. Biståndet ska reduceras för kostnader den sökande inte har under vårdperioden. Se vidare i riktlinjerna vilket bistånd som beviljas i kapitel Försörjningsstöd, avsnitt Bistånd vid institutionsvistelse.

Personer som har nedsatt arbetsförmåga på grund av sjukdom

Person som inte kan arbeta

Den som är sjuk eller inte kan arbeta behöver komma in med sjukskrivning vid återkommande eller långtidsfrånvaro. Socialtjänsten behöver kunna följa behandlingsplanering för att anses stå till arbetsmarknadens förfogande. Se handboken för vidare info.

En sökande som är sjuk ska styrka detta med läkarintyg från och med den åttonde dagen. Socialtjänsten bedömer läkarintyget och utreder behovet av insatser enligt processen nedan. För att vara berättigad till bistånd ska sökande medverka till behandling och rehabilitering i syfte att bli arbetsför. För arbetssökande/SFI-studerande som är sjukskrivna på deltid ska alltid en bedömning göras om de ska delta i arbetssökarverksamhet/SFI-studier i förhållande till sjukskrivningens omfattning.

Processen nedan är en vägledning för hur arbetet med sjukskrivna kan bedrivas och en individuell bedömning ska alltid göras.

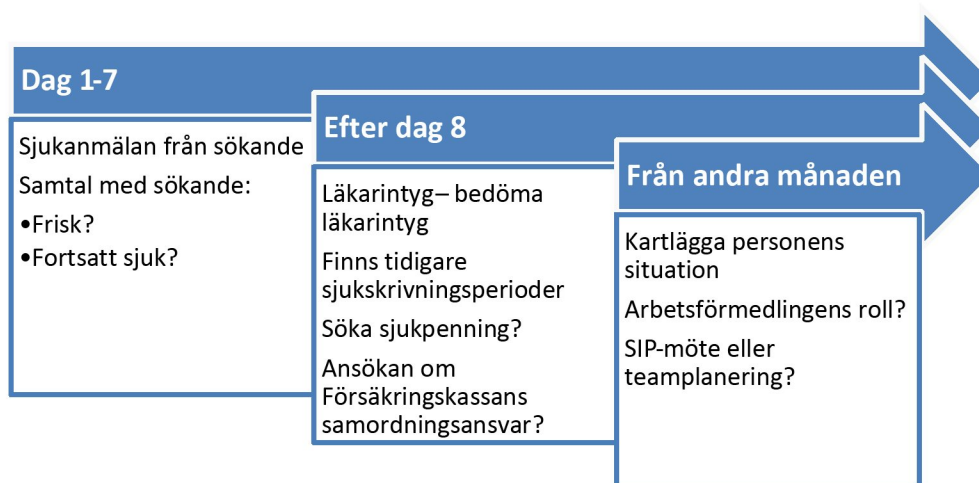

RIKTLINJE

Socialnämnden

Dnr: SN/

Februari 2024

Dag 1 - 7: En arbetssökande som deltar i arbetsmarknadsinsatser, praktik eller andra insatser och som blir sjuk ska sjukanmäla sig första sjukdagen på motsvarande sätt som en arbetstagare.

Socialtjänsten tar kontakt med sökande för att utreda orsaken till frånvaron.

Efter dag 8: Vid frånvaro på grund av sjukdom mer än sju dagar ska sjukdomen styrkas med läkarintyg. För att arbetsförmåga vid sjukdom ska godkännas ska ett läkarintyg som styrker oförmåga att arbeta eller delta i insatser, helt eller delvis, finnas. Det är arbetsförmågan som bedöms och inte sjukdomen i sig. Socialtjänsten bedömer läkarintyget och behovet av andra insatser. För stöd i bedömningen används Socialstyrelsens försäkringsmedicinska beslutsstöd. Personens arbetsförmåga eller möjlighet till aktivering kan behöva diskuteras med läkaren eftersom sjukskrivande läkaren oftast inte är medveten om vilka insatser som socialtjänsten kan erbjuda, detta görs med regelbundna SIP-möten och Teamplaneringar.

RIKTLINJE

Socialnämnden

Dnr: SN/

Februari 2024

I vissa fall inkommer ett läkarintyg som socialtjänsten inte godkänner eller som inte är fullständigt ifyllt, i dessa fall kan detta behöva diskuteras med både sökande och sjukskrivande läkare.

Om personen kan ha rätt till sjukpenning ska en ansökan lämnas till Försäkringskassan. Om sökande inte har rätt till sjukpenning ska personen vid behov göra en ansökan om samordning av rehabiliteringsinsatser till Försäkringskassan. Arbetsförmedlingen har även ett ansvar för arbetslivsinriktad rehabilitering för arbetssökande.

Från andra månaden: Arbetlösa som är sjuka ska, om det utifrån medicinsk utredning bedöms lämpligt, erbjudas rehabiliterande insatser. En kartläggning av den enskildes situation bör genomföras.

Om Försäkringskassan och sjukskrivande läkare gör olika bedömningar avseende arbetsförmåga ska Försäkringskassans bedömning gälla för socialtjänsten. För att vara berättigad till bistånd ska sökande medverka till behandling och rehabilitering i syfte att bli arbetsför. Arbetlösa som är deltidssjukskrivna ska delta i arbetssökarverksamhet i förhållande till sjukskrivningens omfattning. Arbetsförmedlingen har ett ansvar att ge arbetslivsinriktad rehabilitering.

Den som inte kan arbeta på grund av sjukdom ska erbjudas arbetsrehabilitering till lämpligt arbete eller motiveras ansöka om sjukersättning eller aktivitetsersättning. Insatser ska erbjudas i form av samverkan med vårdcentral, psykiatrimottagning, arbetsförmedling och försäkringskassa. I vissa fall kan även samråd med konsultläkare göras.

I Botkyrka finns även Samordningsförbundet HBS där kommun, landsting, arbetsförmedling och Försäkringskassan samarbetar. Inom ramen för det arbetet finns olika projekt och insatser i syfte att samordna arbetslivsinriktad rehabilitering. *Se även vidare* i avsnittet kring Arbetlösa och olika insatser.

Rehabilitering/samverkansmöte

Socialtjänsten och/eller Försäkringskassan sammankallar till ett möte för att diskutera behovet av rehabilitering. Utöver socialsekreterare och sökande bjuds även berörda samverkansparter in. Det kan till exempel vara Regionen, Arbetsförmedlingen, eller annan enhet inom socialtjänsten. I de fall personen är aktuell på flera enheter inom socialtjänsten behöver handläggaren göra en samlad planering.

Samordnad individuell plan - SIP

I arbetet med sjukskrivna så kan en samordnad individuell plan användas. Alla som behöver både hälso- och sjukvård och stöd från socialtjänsten, och dessutom behöver en plan för att behoven ska kunna tillgodoses, kan få en SIP. Planen är frivillig och den enskilde måste ge sitt samtycke till den och till vilka aktörer som är involverade. Om en person begär en SIP ska den i regel få det. I en SIP ska det framgå vilka insatser som behövs, vilka insatser kommunen eller landstinget ansvarar för, vilka åtgärder som vidtas av någon annan än landstinget eller kommunen samt vem av kommunen eller landstinget som ska ha det övergripande ansvaret för planen.

Sjukersättning eller aktivitetsersättning

Om sjukdomen är av sådan art att sjukskrivande läkare bedömer att arbetsförmågan inte kommer att återfås inom all överskådlig framtid ska ansökan om sjukersättning göras. Om den sökande är under 30 år ska ansökan om aktivitetsersättning göras om arbetsförmågan bedöms vara nedsatt minst ett år.

Avslag på ansökan om ersättning från Försäkringskassan

Vid avslag på sökt ersättning från Försäkringskassan till exempel sjukpenning eller sjukersättning/aktivitetsersättning ska sökande lämna in beslutsunderlaget till socialsekreterare då Försäkringskassans bedömning

RIKTLINJE

Socialnämnden

Dnr: SN/

Februari 2024

är utgångspunkt även för den fortsatta planeringen hos socialtjänsten och kan innebära att en planering för arbetsökande ska göras. Den sökande kan begära omprövning och sedan överklaga beslutet, vilket ska göras om en ändring bedöms möjlig.

Personer med sociala och/eller medicinska problem

Sökande med missbruksproblematik, psykisk ohälsa eller sjukdom har i regel betydande resurser trots detta. Det finns dock ofta behov av insatser från andra enheter inom socialtjänsten och/eller från landstinget. För att vara berättigad till bistånd ska den enskilde medverka i planering i syfte att bli arbetsför eller medverka till att få annan ersättning ur det generella socialförsäkringssystemet.

Personer med missbruksproblem

De allmänna reglerna om möjligheten att ställa krav på biståndssökande kan inte i samma utsträckning användas för sökande som har en missbruksproblematik. Socialtjänsten kan inte ställa krav på att en person med allvarligt missbruksproblem ska följa en viss behandlingsplan för att vara biståndsberättigad. Däremot kan det för rätten till ekonomiskt bistånd ställas krav på att sökande, som visserligen har pågående missbruk men som inte visar att de av medicinska skäl är arbetsoförmögna, deltar i arbetssökarverksamhet. Vägrar dessa personer helt eller i stor utsträckning att medverka för att utarbeta en planering eller att göra en utredning tillsammans med socialtjänsten kan detta påverka rätten till bistånd.

Krav på deltagande i praktik eller arbetsträning enligt 4 kap 4 § SoL kan tillämpas på sökande med lindrigare missbruksproblem, men ska inte ersätta vård och behandling för missbruk. Deltagandet kan dock vara förebyggande vid begynnande missbruk eller utgöra komplement till andra insatser mot missbruket. De krav som ställs ska vara relevanta och sakligt grundade på behov av kompetensutveckling. *Se vidare* i Socialstyrelsens

RIKTLINJE

Socialnämnden

Dnr: SN/

Februari 2024

handbok: Ekonomiskt bistånd - Handbok för socialtjänsten, kapitel
Prövning av behovet av bistånd, avsnitt Kravet att delta i praktik eller
annan kompetenshöjande verksamhet.

Personer med psykisk ohälsa

När det gäller sökande med svår psykisk ohälsa och beteendemässiga svårigheter måste socialtjänsten först utreda de grundläggande problemen för att kunna ta ställning till hur socialtjänsten på bästa sätt kan stärka den enskildes framtida försörjningsförmåga. I arbetet är det oftast nödvändigt att samverka med andra enheter inom förvaltningen och med Regionen. En individuell planering behöver alltid göras.

Om personen är sjukskriven *se vidare* i riktlinjerna, avsnitt Personer som har nedsatt arbetsförmåga på grund av sjukdom. Ibland saknar dessa personer sjukdomsinsikt och man kan behöva en längre tids motivationsarbete för att få personen att gå med på att söka kontakt med sjukvården.

Liksom vad gäller personer med lindriga missbruksproblem kan socialtjänsten på personer med lindrigare psykiska problem ställa krav på deltagande i praktik eller arbetsträning enligt 4 kap 4 § SoL. Detta ska inte ersätta vård och behandling, men insatserna kan vara ett komplement eller ett led i rehabilitering. De krav som ställs ska vara relevanta och sakligt grundade på behov av kompetensutveckling. *Se vidare* i Socialstyrelsens handbok: Ekonomiskt bistånd - Handbok för socialtjänsten, kapitel Prövning av behovet av bistånd, avsnitt Kravet att delta i praktik eller annan kompetenshöjande verksamhet.

Vid eventuell oro

Vid oro för sökandens psykiska hälsa kan kontakt tas med jourmottagningen på Psykiatri Sydväst för vägledning.

RIKTLINJE

Socialnämnden

Dnr: SN/

Februari 2024

Socialtjänsten kan, efter samtycke från sökande, även göra en orosanmälan till de aktuella läkarvårdskontakter som personen faktiskt har t.ex. vårdcentral, beroendemottagning etc. De har möjlighet att vid behov skriva en remiss till jourmottagningen Psykiatri Sydväst.

I de fall det finns behov av tvångsvård, LPT (lagen om psykiatrisk tvångsvård) är det läkare som skriver en vårdintygbedömning och vid behov begär polishandräckning. Om behov av en bedömning uppmärksammas ska detta framföras till Psykiatri Sydväst och i akuta fall till SOS Alarm via 112.

Personer som vistas utomlands

Huvudprincipen är att bistånd inte beviljas vid utlandsvistelse. Socialtjänstens vistelsebegrepp ska dock inte tolkas så att den som får ekonomiskt bistånd har reseförbud. En kortvarig resa som varken påverkar försörjningen eller försämrar möjligheterna till framtida försörjning i Sverige påverkar alltså inte rätten till bistånd så länge personen uppfyller de krav som ställts för rätt till bistånd. Det kan undantagsvis också finnas rätt till bistånd under tillfällig vistelse utomlands om det exempelvis är nödvändigt i samband med sjukdom eller begravning. Med tillfällig vistelse menas en kortare resa.

Resan ska ske i samråd med socialtjänsten. En bedömning görs i varje enskilt fall. Vid bedömningen ska följande beaktas:

- Resans påverkan för sökande att bli självförsörjande
- Hur resan påverkar fortsatt behov av bistånd, t.ex. om pengarna istället kan användas till personens uppehälle

Vid misstanke om att den sökande vistas eller har vistats utomlands under den period som han eller hon uppburit ekonomiskt bistånd så ska den enskildes egen beskrivning begäras. Den enskildes beskrivning kan jämföras och kontrolleras genom:

RIKTLINJE

Socialnämnden

Dnr: SN/

Februari 2024

- Extra närvarokontroll på AME, skola, Arbetsförmedlingen eller annan aktivitet.
- Kopia på pass, ibland har den enskilde dubbelt medborgarskap och därmed två pass.
- Specificerat kontoutdrag där eventuellt biljettköp, utlandsuttag eller utlandsköp kan framgå.
- Sökande kan lämna in specifikation från mobilräkning, personliga kvitton eller annat som visar att de vistats i Sverige.
- Sökande kan lämna uppgift om barns närvaro på skola eller förskola.

Om personen lånat eller fått pengar för att finansiera resan kan det vara en inkomst som hade kunnat användas till den dagliga försörjningen och som kan påverka rätten till bistånd. En utredning kan även behöva göras kring hur personen haft möjlighet att försörja sig i utlandet, om det finns eventuella tillgångar/inkomster i Sverige eller i utlandet som socialnämnden inte känner till.

Personer i pensionsålder

Enskilda som är i pensionsåldern och som har låg eller ingen pension ska hänvisas till Pensionsmyndigheten för att ansöka om äldreförsörjningsstöd och bostadstillägg istället för att ansöka om försörjningsstöd. När försörjningsstöd beviljas i avvaktan beslut hos Pensionsmyndigheten ska det återsökas.

Sökande med pension eller äldreförsörjningsstöd som ansöker om ekonomiskt bistånd till exempelvis tandvård eller glasögon kan beviljas detta efter sedvanlig prövning av deras egna möjligheter att betala dessa utgifter.

Enskilda som är i pensionsåldern som riskerar avhysning, blivit avhysta eller av annan anledning är bostadslösa kan skilja sig från övriga gruppen bostadslösa. De kan behöva ett extra stöd i att ordna ett annat boende.

Socialtjänsten har enligt 5 kap. 5 § SoL ett särskilt ansvar för målgruppen och i dessa ärenden behöver oftast samverkan ske med Vård- och omsorgsförvaltningen.

Studering

Vuxenstudering

Studering vars studier kan finansieras med studiemedel ska som huvudregel inte beviljas ekonomiskt bistånd. Vuxenutbildning ska i första hand finansieras genom det statliga studiemedelssystemet från Centrala studiestödsnämnden eller med aktivitetsstöd från Arbetsförmedlingen. Utgångspunkten är att vuxenstudering inte står till arbetsmarknadens förfogande och därmed inte är berättigade till bistånd. En individuell prövning ska dock alltid göras, och hänsyn tas till om studierna leder till förbättrade möjligheter till anställning eller inte efter avslutad utbildning. Krav kan samtidigt ställas att sökande i slutet av studierna ska stå till arbetsmarknadens förfogande och delta i kompetenshöjande åtgärder. För SFI studering, *se vidare* i avsnittet Arbetslösa.

Ekonomiskt bistånd ska inte beviljas vid annat än korta tidsbegränsade kurser inom ramen för de insatser som erbjuds arbetssökande, där den sökande samtidigt söker arbete. Den sökande ska när som helst vara beredd att avbryta kursen för att påbörja erbjudet arbete.

Om ekonomiskt bistånd ges av socialtjänsten för studier ingår även rimlig kostnad för böcker och annat studiematerial i biståndet. Möjligheten att inköpa begagnade läromedel ska undersökas och utgångspunkten ska vara vad studering i allmänhet har möjlighet att bekosta.

I undantagsfall kan bistånd beviljas vid längre vuxenstudier. I dessa fall ska personen alltid söka studiemedel. Det kan t.ex. vara:

- Studering under studieuppehåll

RIKTLINJE

Socialnämnden

Dnr: SN/

Februari 2024

- Studerande som har familj

Kompletterande ekonomiskt bistånd kan även beviljas till studerande med studiestartsstöd, under förutsättning att planeringen skett i samverkan med socialsekreterare och att personen i övrigt uppfyller kraven för att vara berättigad till ekonomiskt bistånd. Studierna som godkänns ska vara tydligt inriktade mot självförsörjning. Om studierna med studiestartsstöd planeras som ett första steg mot vidare studier bör det i bedömningen vägas in om den sökande efter perioden med studiestartsstöd kan bli självförsörjande genom ordinarie studiemedel.

Se vidare i Socialstyrelsens handbok: Ekonomiskt bistånd - Handbok för socialtjänsten, kapitel Prövning av behovet av bistånd;

- avsnitt Genom studiestödsformer
- avsnitt Genom andra personers inkomster och tillgångar.

Ungdomar under 21 år som går i skolan

Utgångspunkten är att föräldrar har försörjningsskyldighet för ungdomar upp till 18 år, vilket framgår av föräldrabalken. Går barnet i skolan efter denna tidpunkt gäller försörjningsskyldigheten under den tid som skolgången pågår eller till dess gymnasiestudierna avslutas dock längst till dess barnet fyller 21 år. Till skolgång räknas studier i grundskolan eller gymnasieskolan och annan jämförlig grundutbildning. Det gäller även ungdom under 21 år som läser upp sina betyg på Komvux.

För ungdom som fyllt 18 år är föräldrarna underhållsskyldiga bara om den unge går i skolan. Gör den unge ett uppehåll i sin skolgång är föräldrarna inte underhållsskyldiga under uppehållet men underhållsskyldigheten träder in igen om och när barnet återupptar skolgången. Ferier och tid då barnet på grund av sjukdom är förhindrad att delta i utbildningen anses i praxis utgöra tid då skolgång pågår. Under tiden ska barnet söka studiebidrag och eventuellt extra tillägg från CSN.

RIKTLINJE

Socialnämnden

Dnr: SN/

Februari 2024

Försörjningsskyldigheten gäller oavsett om barnet bor i egen bostad eller inte. I möjligaste mån ska den unge ingå i föräldrarnas hushåll men om det finns särskilda skäl kan den unge ses som ett eget hushåll. Om föräldrarna till en skolungdom inte fullgör sin underhållsskyldighet och om socialtjänsten inte kan förmå föräldrarna till det, kan socialtjänsten i undantagsfall ge ekonomiskt bistånd direkt till ungdomen.

Om en skolungdom på egen hand ansöker om ekonomiskt bistånd bör socialtjänsten vid behovsbedömningen överväga att bortse från föräldrarnas underhållsskyldighet i de fall skolungdomen är:

- utsatt för våld eller andra övergrepp av närstående eller
- har bevittnat våld eller andra övergrepp av eller mot närstående vuxna

Andra fall där underhållsskyldigheten kan bortses från är t.ex. när en ungdom har beviljats placering i träningslägenhet.

Sökande som är under 21 år ska uppmuntras att fortsätta sina gymnasiestudier i de fall de inte ännu har avklarat dessa.

Från och med höstterminen det år ungdomen fyller 20 har hen rätt att ansöka om lån och bidrag från CSN. Lånedelen är däremot inte något som rutinmässigt kan avkrävas den enskilde att ansöka för gymnasiestudier, av någon ungdom innan den fyllt 21 år. Undantag gäller för den grupp ensamkommande ungdomar med tillfälligt uppehållstillstånd enligt gymnasielagen, som ska hänvisas till studiemedel.

Se vidare i Socialstyrelsens handbok: Ekonomiskt bistånd - Handbok för socialtjänsten, kapitel Försörjningsstöd;

- avsnitt Medlemmar i hushållet

- avsnitt Ekonomiskt bistånd till barn.
- Riktlinjerna, kapitel Om innehållet i utredningen, avsnitt Barns inkomster och tillgångar.

Ungdomar som saknar föräldrar med försörjningsansvar

Sökanden som har fyllt 18 år och som saknar föräldrar med försörjningsansvar, exempelvis flyktingbarn, kan beviljas bistånd till sitt uppehälle så länge de studerar på ungdomsgymnasium. Personen ska söka studiebidrag och extra tillägg till studiebidrag hos CSN. I normberäkningen ska riksnormen för vuxna användas, Ensamstående eller Make/Maka/Sambo.

För beräkning av personens inkomster och tillgångar *se vidare* i riktlinjerna, kapitel Handläggningsprocessen, Barns inkomster och tillgångar.

Utländska medborgare

Det finns olika grupper av utländska medborgare vilka presenteras nedan:

- EU-medborgare (med och utan uppehållsrätt)
- Personer utan uppehållstillstånd
- Personer med uppehållstillstånd
- Nordiska medborgare

EU-medborgare

För EU-medborgare gäller det s.k. rörlighetsdirektivet som reglerar unionsmedborgarnas rätt till fri rörlighet inom EU. Reglerna om uppehållsrätt omfattar även medborgare från EES-länderna Island, Liechtenstein, Norge och Schweiz. Dessa medborgare omfattas av bestämmelsen i 2 kap. 5 § utlänningslagen, UtlL. Den innebär att

RIKTLINJE

Socialnämnden

Dnr: SN/

Februari 2024

uppehållstillstånd inte krävs av utländska medborgare för vistelse i Sverige under de tre första månaderna. EU-medborgare har rätt att resa in i Sverige utan visum eller uppehållstillstånd och vistas här i tre månader. Efter tre månader måste de uppfylla vissa villkor för att ha uppehållsrätt och därmed få stanna. En EU-medborgare kan återgå till sin rätt att vistas här tillfälligt i tre månader genom att lämna landet och sen återkomma. Vid en ansökan om ekonomiskt bistånd under de tre första månaderna bedöms deras ansökan på samma sätt som personer som vistas i Sverige utan uppehållstillstånd. Kommunen har det yttersta ansvaret vilket innebär att bistånd för att undanröja akut nöd kan beviljas. Det bör alltid göras en individuell bedömning. Akut bistånd kan t.ex. omfatta bistånd till matpengar, biljett hem och eventuellt logi. Observera särskilt om det finns barn i familjen då en barnkonsekvensanalys alltid ska göras. Hänsyn måste även tas till hur länge familjen vistats i Sverige. Se vidare i Socialstyrelsens handbok: Ekonomiskt bistånd - Handbok för socialtjänsten, kapitel Ansvarig kommun och gränsen för kommunens ansvar, avsnitt Vistelsekommunens ansvar.

Uppehållsrätt

Med uppehållsrätt avses en rätt för EU/ EES-medborgare och deras familjemedlemmar att under vissa förutsättningar vistas i Sverige mer än tre månader utan uppehållstillstånd. Uppehållsrätten finns så länge villkoren är uppfyllda. Villkoren för uppehållsrätt varierar beroende på om personen är ekonomiskt aktiv, ekonomiskt icke-aktiv eller är en familjemedlem till en EU/EESmedborgare. En EU/ EES-medborgare som har vistats lagligt i Sverige utan avbrott under minst fem år får permanent uppehållsrätt och kan ansöka om intyg från Migrationsverket om permanent uppehållsrätt.

Bedöma uppehållsrätt

Det är socialtjänsten som måste bedöma om en sökande har uppehållsrätt i Sverige eller inte. Denna bedömning måste göras av respektive socialsekreterare vid tidpunkten för ansökan om ekonomiskt bistånd varje månad.

RIKTLINJE

Socialnämnden

Dnr: SN/

Februari 2024

En EES-medborgare har uppehållsrätt om han eller hon:

1. är arbetstagare eller egen företagare i Sverige,
2. har kommit till Sverige för att söka arbete och har en verklig möjlighet att få en anställning,
3. är inskriven som studerande vid en erkänd utbildningsanstalt i Sverige och enligt en försäkran om detta har tillräckliga tillgångar för sin och sina familjemedlemmars försörjning samt har en heltäckande sjukförsäkring för sig och familjemedlemmarna som gäller i Sverige, eller
4. har tillräckliga tillgångar för sin och sina familjemedlemmars försörjning och har en heltäckande sjukförsäkring för sig och familjemedlemmarna som gäller i Sverige.

I EU-rätten har arbetstagarbegreppet fått en bred tolkning. Varje person som utför ett faktiskt och verkligt arbete ska betraktas som arbetstagare, om inte arbetet som utförs har så begränsad omfattning att det framstår som ett marginellt komplement. EU-domstolen har angett att en helhetsbedömning ska göras utifrån alla omständigheter som avser arten av arbete och arbetsförhållandena. I denna bedömning är tre kriterier avgörande och måste uppfyllas för att någon ska anses vara arbetstagare:

- arbete ska utföras åt någon annan,
- personen ska vara under dennes arbetsledning, och
- arbetet ska ske mot ersättning.

Med arbetssökande EU-medborgare menas en person som beger sig till ett annat EU-land och aktivt söker arbete. Arbetssökande personer omfattas generellt sett av den grundläggande rätten till fri rörlighet och rätten att vistas i Sverige under tre månader utan uppehållsrätt. Så länge de kan styrka att de fortfarande söker arbete och har en verklig möjlighet att få en anställning har de också rätt att vistas i Sverige utöver de tre månaderna. Se vidare i Socialstyrelsens vägledning Rätten till socialt bistånd för

RIKTLINJE

Socialnämnden

Dnr: SN/

Februari 2024

medborgare inom EU/EES-området kapitel Uppehållsrätt för olika kategorier av EU/EES-medborgare

- *EU/ EES-medborgare med uppehållsrätt*
EU/ EES-medborgare med uppehållsrätt har samma rättigheter som svenska medborgare. Handläggningen ska då ske på samma sätt som för svenska medborgare. För familjemedlemmar gäller huvudprincipen att deras uppehållsrätt är beroende av anknytningen till en EU/ EES-medborgare med uppehållsrätt, så länge de inte själva har fått uppehållsrätt. En familjemedlem som har uppehållsrätt har rätt till likabehandling av socialtjänsten på samma sätt som svenska medborgare. *Se vidare* om EU-medborgare och uppehållsrätt i:
 - Socialstyrelsens handbok: Ekonomiskt bistånd - Handbok för socialtjänsten, kapitel Ansvarig kommun och gränsen för kommunens ansvar.
 - Socialstyrelsens vägledning Rätten till socialt bistånd för medborgare inom EU/EES-området.
- *EU/ EES-medborgare utan uppehållsrätt*
EU/ EES-medborgare utan uppehållsrätt har inte rätt till ekonomiskt bistånd förutom vid akuta situationer. En individuell bedömning ska alltid göras. Ett avslagsbeslut på grund av att en person inte bedöms ha uppehållsrätt ska innehålla en motivering till varför uppehållsrätt inte kan anses föreligga. En ansökan om akut bistånd bedöms på samma sätt som personer som tillfälligt vistas i kommunen. *Se vidare* i riktlinjerna, kapitel Försörjningsstöd, avsnitt Personer som tillfälligt vistas i kommunen.

Brittiska medborgare

EU:s regelverk är inte tillämpligt på brittiska medborgare efter den 31 december 2020. För att brittiska medborgare som dessförinnan bott i

Sverige ska kunna bo kvar ska de uppfylla vissa krav och ansöka om uppehållsstatus hos Migrationsverket före den 30 september 2021. De som ansöker om uppehållsstatus ska få ett intyg om inlämnad ansökan av Migrationsverket. De brittiska medborgare som beviljas uppehållsstatus enligt utträdesavtalet får ett kort som bevis på uppehållsstatus från Migrationsverket. Upphållsstatus enligt utträdesavtalet innebär inte i sig en ovillkorlig rätt att vistas i Sverige, utan en brittisk medborgare med ett bevis på uppehållsstatus måste fortfarande visa att personen uppfyller de villkor som gäller för uppehållsrätt. Det innebär att socialtjänsten vid handläggning av ärenden rörande brittiska medborgare måste göra en egen bedömning av uppehållsrätten, på samma sätt som för EU/EES-medborgare. För de brittiska medborgare som inte har uppehållsrätt enligt utträdesavtalet gäller samma regler som för andra tredjelandsmedborgare.

Personer utan uppehållstillstånd

Detta avsnitt avser personer som är tredjelandsmedborgare och som inte omfattas av EU-rätten.

Tillfällig vistelse

En utländsk medborgare får enligt 2 kap. 5 § UtL tillfälligt vistas i Sverige i högst tre månader utan uppehållstillstånd. I de flesta fall krävs dock ett visum för inresa till Sverige. Utländska medborgare som tillfälligt vistas i Sverige, till exempel turister, affärsresande och säsongarbetare ska vid ekonomiska problem i första hand hänvisas till det egna landets ambassad eller konsulat.

Vid en ansökan om ekonomiskt bistånd bedöms deras ansökan på samma sätt som personer som tillfälligt vistas i kommunen.

Se vidare i riktlinjerna, kapitel Försörjningsstöd, avsnitt Personer som tillfälligt vistas i kommunen.

RIKTLINJE

Socialnämnden

Dnr: SN/

Februari 2024

Personer som inte har tillstånd att vistas i Sverige

Denna grupp benämns ofta som papperslösa och det avser personer som vistas i landet utan tillstånd. Det kan finnas flera orsaker till att personerna saknar tillstånd att vistas i Sverige. Några exempel kan vara att personen fått avslag på ansökan om uppehållstillstånd och fått ett utvisningsbeslut, deras uppehållstillstånd har löpt ut och de inte har förnyat sin ansökan eller att de aldrig har sökt uppehållstillstånd. Det kan även vara personer på genomresa i Sverige för att söka uppehållstillstånd i något annat land. Papperslösa har rätt till hälso- och sjukvård som inte kan vänta. Det innebär att papperslösa ges samma rätt till hälso- och sjukvård som asylsökande. Detta framgår i lagen (2013:407) om hälso- och sjukvård till vissa utlänningar som vistas i Sverige utan nödvändiga tillstånd. Barn som lever som papperslösa har rätt till fullständig hälso- och sjukvård och regelbunden tandvård på samma sätt som bofasta barn. Av skollagen framgår att barn även har rätt till skolgång.

I och med att personerna vistas utan tillstånd i Sverige begränsas socialtjänstens ansvar till stöd och hjälp i akuta situationer, vilket är vistelsekommunens ansvar. Vid en ansökan om ekonomiskt bistånd bedöms deras ansökan på samma sätt som personer som tillfälligt vistas i kommunen. *Se vidare* i riktlinjerna, kapitel Försörjningsstöd, avsnitt Personer som tillfälligt vistas i kommunen.

Asylsökande som ansöker om ekonomiskt bistånd

Den som söker asyl i Sverige får ekonomisk ersättning från Migrationsverket, enligt lagen om mottagande av asylsökande med flera (LMA). Migrationsverket ansvarar för försörjning och boende för personer som har ansökt om uppehållstillstånd i Sverige. I vissa fall ska socialtjänsten betala ut LMA-ersättning. I vissa fall kan det vara oklart vilken huvudman som ska tillgodose behovet av ekonomisk hjälp, till exempel om det ska ske enligt (LMA) eller SoL.

RIKTLINJE

Socialnämnden

Dnr: SN/

Februari 2024

Migrationsverket ansvarar för försörjning och boende för personer som har ansökt om uppehållstillstånd i Sverige. Den enskildes rättigheter enligt LMA är mer begränsade än rätten till bistånd enligt socialtjänstlagen och den som har rätt till bistånd enligt LMA, har inte rätt till förmåner av motsvarande karaktär från kommunen. En kommun ska dock lämna bistånd till den som omfattas av LMA om de vistas i kommunen och om biståndet behövs tills dess att Migrationsverket tar över ansvaret.

När en person fått uppehållstillstånd träder rätten till bistånd enligt SoL in. Under den tid Migrationsverket utreder förlängning av ett uppehållstillstånd ska en ansökan om ekonomiskt bistånd prövas enligt SoL, det framgår av fall som prövats i kammarrätterna. Om den enskilde ansökt om förlängning två månader innan beslutet upphör från Migrationsverket har den enskilde rätt att vistas i Sverige under tiden Migrationsverket handlägger

Vid ansökan om förlängning av tillfälligt uppehållstillstånd på samma grund som tidigare är vi ansvariga enligt SoL på samma sätt som för personer som har uppehållstillstånd (dvs. ej endast nöd). Om däremot personen ansökt för sent har vi rätt att avslå ansökan i sin helhet.

Vid ansökan om förlängning av tillfälligt uppehållstillstånd på en ny grund - exempelvis ett spårbyte från arbete till anknytning eller gymnasiestudenter som sedan ansöker om förlängning pga. arbete – då ska ansökan bedömas på samma sätt som vid en tillfällig vistelse i kommunen. En kontroll bör alltid göras med Migrationsverket för att utreda på vilken grund personen ansökt om samt om personen har rätt till LMA.

Om en asylsökande på egen hand (EBO) ordnar bostad i ett område som kommunen anmält som ett ”socioekonomiskt utsatt område” till länsstyrelsen, ska den asylsökande inte som huvudregel ha rätt till dagersättning eller särskilt bidrag enligt lag om mottagande av asylsökande m.fl. (LMA). De ska i förekommande fall då hänvisas till

RIKTLINJE

Socialnämnden

Dnr: SN/

Februari 2024

Migrationsverkets anvisningsboende. Detta kan senare komma att påverka bedömningen vid rätt till bistånd vid eventuell ansökan om boendekostnad under etableringsperiod.

Personer med uppehållstillstånd

Utländska medborgare med uppehållstillstånd i Sverige och som vistas här har samma rätt till bistånd som svenska medborgare. Utländska medborgare som söker ekonomiskt bistånd ska alltid kunna uppvisa gällande beslut om uppehålls- och arbetstillstånd.

Utländska medborgare med arbetstillstånd har tillstånd för att arbeta och det finns reglerat kring vilka krav som ställs på anställningen och försörjningen. Studerande med uppehållstillstånd har beviljats tillstånd för studier och ska ha sin försörjning ordnad. *Se vidare* på Migrationsverkets hemsida kring vad som gäller vid arbets- och studietillstånd.

Bistånd beviljas enbart i undantagsfall, vid en akut nödsituation. I de fall familjemedlemmar beviljas tillstånd som anknytning till personer med arbets- eller studietillstånd ska försörjningen vara ordnad. Om en person som har arbetstillstånd och blir av med sitt arbete, kan bistånd beviljas för att undanröja en akut situation i avvaktan på att personen kan resa hem. Personen ska vid arbetslöshet och eller sjukdom först utreda sina möjligheter till a-kassa eller sjukpenning.

Personer som deltar i statligt etableringsprogram

Arbetsförmedlingen har ansvar för att ge nyanlända invandrare i arbetsför ålder med uppehållstillstånd som flykting eller skyddsbehövande insatser som ska underlätta och påskynda deras etablering i arbets- och samhällslivet. Ansvaret omfattar även anhörig till flykting eller skyddsbehövande med uppehållstillstånd. Den som deltar i etableringsprogram får etableringsersättning från staten. Kommunen har ansvar för att pröva rätten till ekonomiskt bistånd till personer som inte

RIKTLINJE

Socialnämnden

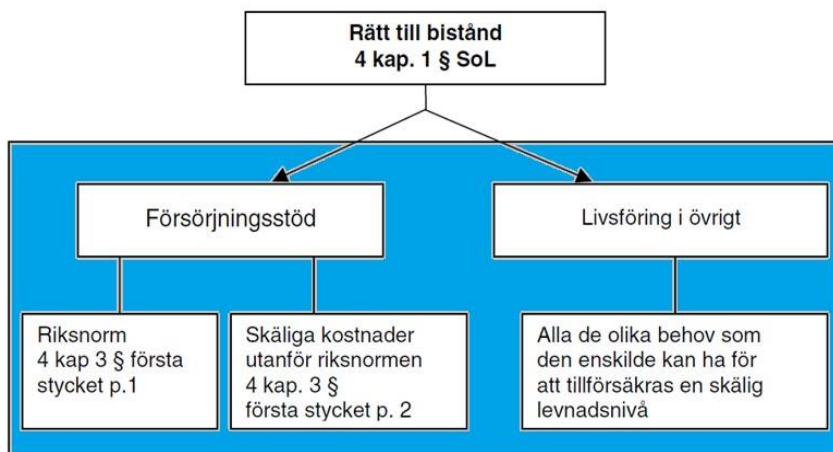
Dnr: SN/

Februari 2024

omfattas av etableringsprogrammet. Det kan t.ex. vara personer som är föräldralediga på heltid. Personer som får etableringsersättning och inte klarar sig på ersättningen kan ha rätt till kompletterande ekonomiskt bistånd om förutsättningarna i övrigt är uppfyllda.

4. Försörjningsstöd

Försörjningsstöd definieras i 4 kap. 3 § SoL. Det består av två delar, riksnorm och övrigt försörjningsstöd för ett antal regelbundet återkommande behovsposter. Genom biståndet ska sökande tillförsäkras en skälig levnadsnivå. Utgångspunkten är att biståndet inte bör överstiga vad en låginkomsttagare i allmänhet har råd att kosta på sig.

Riksnorm

Den del av försörjningsstödet som utgör riksnormen omfattar sex budgetposter för vuxna och sju för barn och ungdomar.

Följande poster ingår i normen:

RIKTLINJE

- Livsmedel
- Kläder och skor
- Lek och fritid
- Barn och ungdomsförsäkring
- Hälsa och hygien
- Förbrukningsvaror
- Dagstidning och telefon

I vissa fall kan det även finnas skäl till att höja normen på grund av merkostnader. Det gäller när någon har förhöjda kostnader för en eller flera av de budgetposter som ingår i riksnormen och om dessa kostnader inte täcks av annan ersättning som merkostnadsersättning, omvårdnadsbidrag eller underhåll. T.ex. vid behov av särskild kost på grund av sjukdom eller vid sjukhusvård. Vid sjukdom behöver behovet styrkas med läkarintyg.

En så kallad bruttonorm eller en schablon är ett hjälpmedel och inte en absolut regel. Det innebär till exempel att en ansökan aldrig kan avslås enbart med hänsyn till socialnämndens normer eller riktlinjer. Har den biståndssökande en kostnad som är högre än schablonen måste socialtjänsten alltid göra en individuell bedömning av om kostnaden är skälig för just den biståndssökande (RÅ 2010 not 70).

Om det finns särskilda skäl i ett enskilt fall kan riksnormen beräknas till en lägre nivå. Den biståndssökande kan få ett tillfälligt, reducerat bistånd om han eller hon till exempel har kunnat försörja sig men inte gjort det och därför saknar pengar till sin försörjning under den närmaste tiden. Biståndet är till för att personen ska kunna reda upp den akuta situationen, vilket i rättspraxis kallas för akut nödläge eller akut nödsituation.

Se mer om vad som ingår i posterna och för höjning/sänkning av normen i Socialstyrelsens handbok: Ekonomiskt bistånd - Handbok för socialtjänsten, kapitel Försörjningsstöd.

Merkostnader för umgänge med barn

Avser kostnader för barn som i samband med umgänge med förälder tillfälligt är medlemmar i hushållet. Bistånd beviljas för umgänge med barn högst 12 dagar per månad. Vid fler dagars umgänge betraktas barnet som växelvis boende.

Biståndet omfattar normposterna livsmedel, lek och fritid, hälsa och hygien och förbrukningsvaror. För att bedöma rätten till ekonomiskt bistånd ska omfattningen av umgänget styrkas genom dom, avtal eller intyg. Intyget kommer från barnets andra förälder alternativt annan person som kan styrka detta, exempelvis socialsekreterare som utreder barns behov.

Beträffande resor i samband med umgänge med barn, *se vidare* i riktlinjerna, kapitel Bistånd till livsföring i övrigt, avsnitt Resor i samband med umgänge med barn.

Om barnen bor växelvis *se vidare* i riktlinjerna, kapitel Handläggningsprocessen, avsnitt Olika hushållstyper.

Övrigt försörjningsstöd

Boende

Det finns inga bestämmelser i socialtjänstlagen som ger bostadslösa en allmän rätt till att få en bostad av socialtjänsten men socialtjänsten har enligt socialtjänstlagen ansvar för att ge enskilda individer olika former av stöd. Det kan handla om att bistå med olika former av akuta och långsiktiga boendelösningar utifrån individuella behov och efter biståndsbedömning.

RIKTLINJE

Socialnämnden

Dnr: SN/

Februari 2024

För vidare vägledning, vänligen se socialförvaltningens *Handlägningsrutin - Boendeinsatser*.

Vid ett kortvarigt biståndsbehov bör socialnämnden i regel godta den faktiska boendekostnaden. Med kortvarigt avses en period om maximalt tre sammanhängande månader. Om socialnämnden bedömer att behovet av ekonomiskt bistånd blir längre än tre sammanhängande månader, bör nämnden kunna pröva om den faktiska boendekostnaden är skälig. I prövningen bör, vid beaktande av en skälig levnadsnivå, hänsyn tas till att den enskilde kan byta till en billigare bostad eller på annat sätt kan sänka boendekostnaden. Ett annat skäl för att byta bostad kan vara att bostaden har ett ekonomiskt värde, t.ex. i form av egen fastighet eller bostadsrätt. En förutsättning är att det finns faktiska möjligheter att få en annan bostad som uppfyller skäliga krav samt att oskäliga sociala konsekvenser inte uppstår

Socialnämnden bör vid bedömningen av vad som är en skälig boendekostnad utgå från den enskildes faktiska kostnad och behov av boende. Utgångspunkten vid bedömningen av vad som är skälig boendekostnad bör vara vad en låginkomsttagare på orten normalt har möjlighet att kosta på sig.

Kostnaden bör även relateras till hyresnivån hos allmännyttiga bostadsföretag eller andra större bostadsföretag på orten. Med orten bör avses den tätort där den enskilde bor eller de närmast belägna tätorterna inom kommunen. Vad som är skäliga boendekostnader och skälig boendestandard kan variera beroende på den enskildes situation och i vilket skede i livet han eller hon befinner sig. Personer med vissa funktionsnedsättningar kan t.ex. behöva en rymligare bostad än andra. För vidare vägledning se *Stöd för beräkning av skälig hyreskostnad*.

Krav bör ställas på att sökande ska vara aktivt bostadssökande exempelvis genom att söka bostad via bostadsförmedlingen och ställa sig i kö hos olika hyresvärdar. Att vara aktiv bostadssökande innebär även att personen söker bostäder i andra kommuner än hemkommunen. Däremot

kan inte en flytt ställas som krav för rätten till bibehållet ekonomiskt bistånd. Bistånd bör ges till kostnader för bostadsförmedling för den som saknar eller behöver byta bostad. Både sökande och medsökande bör uppmanas att stå i kö till bostadsförmedlingen.

Vistelse och folkbokföring

Boende och vistelsetillhörighet kontrolleras genom hyreskontrakt, aktuell hyresavi och folkbokföring. Den sökande ska uppmanas att folkbokföra sig på adressen där personen bor utifrån folkbokföringslagen.

Hembesök

Hembesök kan göras av olika anledningar t.ex. för att få en uppfattning om hur sökande bor och eventuellt behov av ytterligare bistånd eller stöd. Hembesök ska enbart användas när det inte finns andra utredningssätt.

Ett hembesök ska alltid vara frivilligt och personen ska ha en möjlighet att tacka nej. I de fall frågan inte kan utredas på annat sätt ska personen ges information om att det kan påverka rätten till bistånd.

Det kan t.ex. vara aktuellt med ett hembesök om det finns oklarheter kring boendesituationen som behöver utredas vidare. Ett hembesök kan även ges som erbjudande till barnfamiljer eller personer som har haft bistånd under en längre period. Vid oklarheter kring boendesituationen bör man innan ett hembesök ha ett klargörande samtal med sökande. Under besöket får sökande beskriva hemmet - t.ex. hur stor del av lägenheten sökande disponerar, hur lägenheten ser ut och hur många som bor där. Syftet är att få en bild av boendesituationen och som sedan kan verifieras vid ett eventuellt hembesök.

Om ett hembesök genomförs i ett specifikt syfte men det under besöket framkommer indikationer på annat som skulle kunna påverka rätten till bistånd är det viktigt att inte bara fortsätta utreda och ställa frågor om de nya indikationerna. I stället ska vi uppmärksamma klienten på det vi sett, att vi

skulle vilja titta mer på det och försäkra oss om att den enskilde ger sitt samtycke till det. I annat fall så kan hembesöket avbrytas.

Boendekostnader

Hyreslägenhet

Socialnämnden bör vid beräkningen av den faktiska boendekostnaden för en hyreslägenhet beakta hyran inklusive uppvärmning och obligatoriska avgifter. I vissa situationer kan det förekomma att det, utöver den faktiska hyreskostnaden, tillkommer obligatoriska avgifter som den enskilde är skyldig att betala. Det kan vara tillval till lägenheten som gjorts innan behovet av bistånd uppstod eller parkeringsplats eller garage som inte är möjligt att hyra ut.

Följande avgifter som kan ingå i hyran godtas inte:

- Avgift för parkeringsplats eller garage
- Avgift för medlemskap i hyresgästförening

Rådrum: Om socialtjänsten efter ovanstående överväganden kommer fram till att sökanden ska uppmanas ändra sin bostadssituation ska skäligt rådrum ges för att genomföra flyttning eller på annat sätt sänka boendekostnaden. Ett sätt att sänka boendekostnaden är att hyra ut ett rum i bostaden. Skäligt rådrum för att hitta en inneboende bedöms vara två månader. Om sökanden avser att byta till mindre boende anses skäligt rådrum uppgå till fyra månader som kan förlängas om sökanden under denna tid påbörjat byte av bostaden. Om sökanden har oskäligt hög boendekostnad och bedöms kunna flytta, men avstår från försök att sänka sin boendekostnad ska bistånd till hyran sättas ned i nivå med vad som ovan sägs om vägledande hyreskostnad.

Om någon som har försörjningsstöd anser sig behöva byta bostad under pågående bistandsperiod och detta medför ökad boendekostnad bör detta

RIKTLINJE

Socialnämnden

Dnr: SN/

Februari 2024

ske i samråd med socialtjänsten. Om den biståndssökande utan samråd med socialtjänsten flyttar till dyrare boende ska den nya hyran beviljas endast om den är skälig.

Andrahandsboende

Om lägenheten hyrs i andra hand, bör nämnden godta den hyra som lägenhetsinnehavaren och andrahandshyresgästen har avtalat, under förutsättning att den är skälig.

I hyreslagen finns bestämmelser om vad som är en skälig kostnad vid andrahandsuthyrning. Enligt dessa bestämmelser ska hyran motsvara den hyra som förstahandshyresgästen ska betala enligt sitt hyreskontrakt, med ett eventuellt tillägg om högst 15 procent för bl.a. möbler och utrustning.

För andrahandsboende gäller samma regler beträffande skälig standard och kostnad samt krav på att minska boendekostnaderna som vid förstahandskontrakt. Ett skriftligt avtal mellan sökanden och förstahandshyresgästen ska alltid uppvisas. Detta bör innehålla överenskommelse om hyrestidens längd, ömsesidig uppsägningstid, hyrans storlek och vad som ingår i hyran. Lägenhetens adress ska framgå. Ett av fastighetsägaren godkänt andrahandskontrakt ska eftersträvas, men kan inte krävas. För vägledning i vad som är en skälig kostnad, se dokumentet *Stöd för beräkning av skälig hyra*.

Radhus/villa: inget godkännande behövs eftersom hyresvärden äger dessa.

Deposition - förskottshyra

Huvudregeln är att deposition inte beviljas. Undantag kan dock göras efter noggrann individuell bedömning där sökandes förutsättningar och position på bostadsmarknaden, kontraktstid samt övriga omständigheter tas i beaktan. Det kan handla om sådant som bostadslöshet och skulder.

RIKTLINJE

Socialnämnden

Dnr: SN/

Februari 2024

Utgångspunkten är om biståndet behövs för att tillförsäkra den sökande en skälig levnadsnivå.

Depositionen som beviljas bör i regel inte överskrida en månads hyreskostnad, men kan undantagsvis och vid mycket särskilda omständigheter sträcka sig till max två månaders hyreskostnad. Storleken på grundhyran och om den är skälig har stor betydelse vid den bedömningen. Deposition beviljas inte mot återkrav utan räknas som inkomst när kontraktstiden löpt ut. Om sökande flyttar till annan kommun bör den nya kommunen, om samtycke finns, delges information om depositionen.

Bostadsrätt eller villa

En bostadsrätt eller villa är en realiserbar tillgång om den genom försäljning kan ge inkomster till försörjningen. Efter individuell bedömning kan krav ställas på försäljning. I prövningen bör, vid beaktande av en skälig levnadsnivå, hänsyn tas till att den enskilde kan byta till en billigare bostad eller på annat sätt kan sänka boendekostnaden.

Socialnämnden bör vid beräkningen av den faktiska boendekostnaden för en bostadsrättslägenhet beakta månadsavgiften, uppvärmningskostnaden och räntekostnaden för lån som tagits för inköp och underhåll eller liknande av lägenheten. Nämnden bör även beakta om den enskilde har rätt till skattejämkning för räntekostnaden. Det medför att eventuell amortering inte medräknas i den faktiska boendekostnaden. Inte heller ränta som avser eventuella konsumtionslån som tagits med bostadsrätten som säkerhet medräknas. Beträffande räntekostnaden är 30 procent av räntekostnaden för bostadslån avdragsgill i deklarationen och går tillbaka till låntagaren i form av skatteåterbäring. Den biståndssökande kan själv tillgodose en del av sitt biståndsbehov genom att söka skattejämkning och på så sätt löpande ta ut skatteförmånen samma år som räntan betalas in. Om den biståndssökande har skattejämkning kan hela räntekostnaden räknas som boendekostnad.

Inneboende

Socialnämnden bör vid beräkningen av den faktiska boendekostnaden beakta kostnaden delad med antalet boende i bostaden, om flera personer delar bostad men saknar eller har begränsad hushållsgemenskap. Enligt ett avgörande från kammarrätten ska hyreskostnader delas mellan de personer som är folkbokförda på adressen. För att hyran ska anses vara skälig för den inneboende ska hyran vara en proportionerlig andel av den hyra som hyresvärderna betalar med tillägg för möbler, utrustning och andra nyttigheter. Tillägg för möbler och annan utrustning får inte överstiga 15 procent av den hyra som hyresvärderna betalar. Tillägg för andra nyttigheter som ingår i upplåtelsen får inte överstiga hyresvärdens kostnader för dem.

Kvarboende vuxet barns del i boendekostnaden

När det gäller vuxna personer som bor kvar i föräldrahemmet och som föräldrarna inte har försörjningsskyldighet för gäller som huvudregel olika beräkningsgrunder för rätt till bistånd till boendekostnaden beroende på vilken part som ansöker om bistånd.

Med kvarboende vuxen avses en person som efter att ha fyllt 18 år bor kvar i föräldrahemmet men som föräldrarna inte längre är underhållsskyldiga för.

Se vidare i Socialstyrelsens handbok: Ekonomiskt bistånd - Handbok för socialtjänsten, kapitel Försörjningsstöd, avsnitt Kvarboende vuxen dotters eller sons del i boendekostnaden

Hushållsgemenskap med bostadsinnehavaren

En hushållsgemenskap innebär att två eller flera personer stadigvarande bor i samma bostad så att de kan utnyttja flerpersonshushållets ekonomiska fördelar. Det behöver alltså inte vara en hushållsgemenskap där parterna har någon form av ekonomiskt ansvar för varandra. Exempel på

hushållsgemensamma fördelar skulle kunna vara att köpa livsmedel och förbrukningsvaror gemensamt eller dela abonnemang på telefon och tidning.

Exempel

Om den biståndssökande disponerar ett rum i en bostad på fyra rum och kök, innebär det att han eller hon disponerar två av totalt nio enheter (fyra rum $\times 2 = 8$ + kök = 9 enheter). Hela boendekostnaden är 6 000 kr per månad. Den sökandes andel av boendekostnaden beräknas då genom att 6 000 divideras med 9 och därefter multipliceras med 2, dvs. $6\ 000/9 \times 2 = 1\ 333$ kr per månad.

Ungdom under 21 år utan egna inkomster som tecknat hyresavtal

Huvudregeln är att bistånd till boendekostnad inte beviljas om hyresavtalet tecknas under period då den sökande saknar inkomst och möjlighet att själv betala hyran. Undantag från huvudregeln kan göras om det finns starka sociala skäl till flyttningen. Barnspåret bör ha utrett att behov finns innan beslut fattas för ungdomar där föräldrarna fortfarande har försörjningsplikt.

Övriga boendeformer

Med övriga boendeformer menas tredjehandskontrakt, campingboende, hyra av stuga, husvagn eller båt, inneboende hos kamrat som bor i andrahand etc. Kostnader för boende med den faktiska boendekostnaden kan beviljas om den sökande har stora svårigheter att få ett annat boende och/eller om socialtjänsten inte kan erbjuda något annat alternativ.

Se vidare i Socialstyrelsens handbok: Ekonomiskt bistånd - Handbok för socialtjänsten, kapitel Försörjningsstöd, avsnitt Andra boendeformer.

RIKTLINJE

Socialnämnden

Dnr: SN/

Februari 2024

Hushållsel

Ekonomiskt bistånd bör i regel godta den enskildes faktiska kostnader för hushållsel, om kostnaderna samt förbrukningen är skäliga. Om elkostnaderna bedöms vara höga ska den sökande uppmanas att se över sitt elavtal och om möjligt byta till ett billigare samt vägledas i hur elförbrukning kan hållas nere.

En alltför hög elräkning kan behöva accepteras tillfälligt så att sökande får rådrum att minska kostnaden eftersom det kan få stora negativa konsekvenser att inte betala sin elräkning.

Om elkostnaden anses hög eller om en elräkning har ökat avsevärt från tidigare månader, bör man förslagsvis stämma av med sökande om någonting i hushållet tillkommit som förbrukar mer el, exempelvis hushållsapparater.

Statistiska centralbyrån har tagit fram olika typkunder för el som kan användas som en vägledning i bedömning för skälig elförbrukning. En normal energiförbrukning för en mindre lägenhet är ca 2000 kWh/år och en större bostad använder ca 5000 kWh/år. Schablonvärdena gäller bostäder som inte använder el för uppvärmning. Normal energiförbrukning för en villa är ca 20.000 kWh/år. Om du har fjärrvärme eller värmer huset och vatten på annat sätt än med el är en normal elanvändning ca 5000 kWh/år.

När vuxna som inte är gifta eller sambor delar lägenhet och sammanboendenorm utifrån hushållsstorlek används, ska kostnader för förbrukning och den fasta avgiften ska delas. Kostnaden för förbrukningen delas på antal personer, inklusive barn, i hushållet.

RIKTLINJE

Socialnämnden

Dnr: SN/

Februari 2024

Internetuppkoppling och dator

Internetuppkoppling kan fås genom olika åtkomsttekniker som exempelvis bredband, mobilt bredband eller internetdelning via mobiltelefonens uppkoppling till en teleoperatör.

Myndigheter och andra samhällsaktörer förutsätter också i allt högre grad att enskilda har tillgång till internet. Skälig bredbandskostnad kan beviljas. Skolungdomar i Botkyrka kommun erbjuds elevdator. Teknisk utrustning såsom dator kan beviljas till arbetssökande om behov av sådant finns och inte kan lösas på annat sätt.

Hemförsäkring

Ekonomiskt bistånd kan beviljas till grundförsäkring som omfattar rättsskydd, ansvar, överfall och egendomsskydd. Egendomsskydd beviljas maximalt för ett lösöresbelopp på 300 000 kr eller lägsta nivå för lösöresbelopp som bolaget erbjuder. I de fall den sökande har års- eller halvårsinbetalningar ska denne uppmanas begära månadsinbetalningar. Möjlighet till nedsatt premie via fackförening ska beaktas. Extra försäkringar såsom allrisk-, oturs- och hemplusförsäkring etc. ingår inte i vad som betecknas som grundförsäkring.

Alla som är folkbokförda på en adress täcks av lägenhetsinnehavarens hemförsäkring, om de har hushållsgemenskap med lägenhetsinnehavaren. I de fall de inte omfattas ska de uppmanas skaffa en egen hemförsäkring.

Kostnad för vattenförbrukning

Varmvatten till dusch, bad och disk står för cirka 20 procent av energianvändningen i ett hem. Genom att tänka på hur vatten används kan både pengar och miljö sparas. Konsumentverket bidrar med tips som kan lämnas till sökande.

Ibland kan det vara aktuellt för vissa hyresvärdar att fakturera separat för vattenkostnad. Nedan tidigare mätningar från Energimyndigheten kan ses som ett riktmärke för att bevilja skälig kostnad för vattenförbrukning. En person förbrukar ca 1150 kWh per år enheten för att värma vatten och en person förbrukar ca 200 liter vatten per dygn. När skälig hyresnivå ska bedömas ska vattenkostnad tas med i helhetsbedömningen.

Avgift till fackförening och arbetslöshetskassa

I första hand ska den biståndssökande ansöka om att få avgiften helt eller delvis nedsatt. Har den sökande sjukersättning eller har fyllt 65 år, är avgiften inte något som beviljas.

Resekostnad med allmänna kommunikationsmedel

Alla vuxna personer som ansöker om bistånd till SL-kort ska beviljas det inom ramen för försörjningsstödet och posten arbetsresor, även om de inte har behov av det för resor till arbete eller annan verksamhet. En förutsättning är att de i övrigt är berättigade till ekonomiskt bistånd och kan disponera SL-kortet. Sökande behöver inte uppvisa kvitto på inköp av SL-kort.

Försörjningsstöd vid vistelse på institution

Ekonomiskt bistånd beviljas vid vistelse på institution eller i familjehem om behovet inte kan tillgodoses med egen inkomst. Utgångspunkten är att ta reda på den sökandes behov och vad som faktiskt ingår i vårdkostnaden i det enskilda fallet och göra en individuell bedömning. Institutionsnormen inkluderar fickpengar, eventuell avgift till fackförening eller A-kassa samt eventuella arbetsresor. I vissa fall kan även kostnader för egen bostad under placeringstiden ingå i försörjningsstödet.

Fickpengar

Försörjningsstöd som innehåller kostnader för kläder och skor, lek och fritid, hälsa och hygien samt dagstidning, telefon och TV-avgift mm

RIKTLINJE

Utgångspunkten är att ta reda på den sökandes behov. Fickpengar beviljas vid vistelse på exempelvis behandlingshem eller sjukhus om behovet inte kan tillgodoses med egen inkomst. Fickpengar till barn ska inte beviljas då föräldern har barnbidrag. Eventuellt extra aktivitetsbidrag ska ingå i vårdkostnaden.

Kostnader i samband med egen bostad

Den enskilda som under placeringstiden har kvar sin bostad ingår även kostnader med anknytning till bostaden i försörjningsstödet. Dessa kostnader är hyra, hushållsel och hemförsäkring. Bistånd till dessa kostnader beviljas efter sedvanlig prövning.

Egenavgift vid vård och behandling

Egenavgiften vid placering för vård och behandling av vuxna missbrukare på institution med HVB-tillstånd och familjehem är densamma som vid sjukhusvård. Om den enskilde inte har tillräckliga egna inkomster att betala avgiften med ska avgiften sättas ned eller efterges i samband med placeringsbeslutet. Försörjningsstöd ska inte beviljas till egenavgift vid placering för vård och behandling.

Egenavgift vid stöd- och omvårdnadsboende

Vid stöd och hjälpåtgärder i form av olika boenden ska den enskilde betala egenavgift för mat och logi. Detta gäller boenden utan HVB-tillstånd. Om den placerade saknar egna inkomster kan egenavgift för kost och logi beviljas i form av försörjningsstöd. Kostnader utöver egenavgiften ska betraktas som kostnad för omvårdnad och betalas via konto för vårdkostnader. IVO har uppgifter om vilka boenden som har HVB-tillstånd.

När det gäller egenavgiften för nattlogi på härbärke ska så långt det är möjligt en vanlig inkomstprövning göras. Ibland kan det dock finnas sociala skäl som talar för bistånd till avgiften på härbärke även om egen

RIKTLINJE

Socialnämnden

Dnr: SN/

Februari 2024

inkomst funnits. Vid boende på inackorderingshem kan den del av egenavgiften som utgör boendekostnad ge rätt till bostadsbidrag.

Nödprövning och akut bistånd

Med hänvisning till kommunens yttersta ansvar ska en så kallad nödprövning göras om en sökande hävdar att nödsituation föreligger. Bistånd till akuta behov för livsuppehållet kan beviljas efter individuell prövning. Beslut om akut bistånd ska i möjligaste mån föregås av sedvanlig utredning. Kontoöversikt och kontoutdrag med aktuell kontoställning samt senaste månadens transaktioner ska uppvisas.

Personer som har fått avslag på ansökan om ekonomiskt bistånd

Om den enskilde får avslag på ansökan om ekonomiskt bistånd ska en nödprövning göras först när sökande själv hävdar nöd. Den enskilde kan då efter en bedömning ha rätt till reducerat försörjningsstöd, nödprövning, för att tillgodose behov av t.ex. mat och eventuellt boende. Observera att nödprövning inte ska göras rutinmässigt vid avslag på försörjningsstöd då all utredning och alla beslut rörande ekonomiskt bistånd måste utgå från en ansökan från sökande. Däremot kan socialtjänsten informera om möjligheten att ansöka om nödprövning.

I de fall det finns barn i hushållet så ska en bedömning göras kring om familjens inkomster av t.ex. barnbidrag täcker behovet av matpengar.

Den enskilde som har haft tillräckliga inkomster

Situationer kan uppstå där den sökande har haft tillräckliga inkomster till sin försörjning, antingen egna inkomster eller tidigare beviljat försörjningsstöd, men har använt dem på annat sätt, tappat dem eller blivit bestulen och därför saknar medel till sitt uppehälle. Efter bedömning i det enskilda fallet kan extra bidrag tillfälligt beviljas för att tillgodose de mest nödvändiga behoven som t.ex. mat och bostad för att ge sökanden möjlighet att reda upp den akuta situationen. Bidrag registreras i detta fall

RIKTLINJE

som övrigt ekonomiskt bistånd. Beslut om akut bistånd ska i möjligaste mån föregås av sedvanlig utredning.

Är tiden mycket knapp bör i vart fall följande överväganden göras:

- Är det en akut nödsituation?
- Finns barn i familjen?
- Finns sjukdom hos sökanden som skulle kunna förvärras om den enskilde inte får ekonomisk hjälp?
- Finns medicinska eller sociala problem som medför svårigheter att ta eget ansvar för sin situation?
- Känner den enskilde till socialtjänstens normer och beräkningsgrunder och har han eller hon tidigare fått information om dem?
- Kan den enskilde få hjälp från underhållsskyldig?
- Är behovet av ekonomisk hjälp återkommande trots egen försörjning?

Akut bistånd till hushåll som regelmässigt har inkomster över försörjningsstödsnivå ska prövas restriktivt och endast beviljas för att avvärja en akut nödsituation eller om den sökande bedöms vara förhindrad att själv ta ansvar för sin ekonomi och sin livssituation. Om behovet av akut bistånd är upprepat och det finns barn i hushållet ska särskilt uppmärksammas om behovet kan vara ett uttryck för att det kan finnas anledning till oro för barnens hälsa och utveckling och därmed anmälas till utredningsenheten för barn och unga.

Tappad plånbok är i första hand en försäkringsfråga. Kopia på polisanmälan begärs in tillsammans med kontoöversikt och aktuella kontoutdrag. Endast nödprövning görs. Uppföljning av eventuella utbetalningar från försäkringsbolag behöver göras. Den enskilde om upprepat tappar pengar eller blir bestulen ska informeras om hur den hen i fortsättningen kan förvara sina pengar så att inte samma situation uppstår

igen. Om någon trots denna information tappar eller blir bestulen på sina pengar kan ansökan om bistånd avslås om det är uppenbart att fakta kring den beskrivna situationen inte är trovärdiga. Detta gäller även i andra fall då det är uppenbart att beskrivningen av en situation inte stämmer.

Personer som tillfälligt vistas i kommunen

En person som tillfälligt vistas i kommunen kan beviljas bistånd för att förhindra en nödsituation. Biståndet kan t.ex. vara en biljett till hemresa. Bistånd kan även beviljas till matpengar. Om hemresan kan påbörjas först nästa dag kan även nattlogi beviljas efter särskild prövning. Om det finns barn i familjen ska deras behov särskilt beaktas.

Se vidare i Socialstyrelsens handbok: Ekonomiskt bistånd - Handbok för socialtjänsten, kapitel Ansvarig kommun och gränsens för kommunens ansvar, avsnitt Vistelsekommunens ansvar.

Beslut som löper över flera månader

Ibland är det nödvändigt att fatta beslut som sträcker sig över flera månader, exempelvis gällande en omfattande tandvårdsbehandling. Rätten till ekonomiskt bistånd prövas månad för månad och när beslut fattas som gäller flera månader måste en omprövningsklausul ingå. Beslutet kan annars inte omprövas under perioden, till exempel om omständigheterna som beslutet grundar sig på ändras. En sådan ändring skulle innebära att myndigheten ändrar ett för den enskilde gynnande beslut till hans nackdel, vilket inte är tillåtet enligt förvaltningslagen. Följande omprövningsklausul ska läggas till alla beslut som sträcker sig över mer än en månad: ”Vid väsentligt ändrade förhållanden av biståndsbehovet kan beslutet komma att omprövas”.

RIKTLINJE

Socialnämnden

Dnr: SN/

Februari 2024

5. Bistånd till livsföringen i övrigt

I detta avsnitt ges riktlinjer för ändamål utöver försörjningsstödet. Med begreppet "livsföring i övrigt" avses alla de olika behov som den enskilde kan ha för att tillförsäkras en skälig levnadsnivå och som inte omfattas av försörjningsstödet. En individuell bedömning av behoven måste ligga till grund i varje enskilt fall. Utgångspunkten för bedömningen är vad en låginkomsttagare i kommunen kan kosta på sig.

Begravningskostnad

Vid handläggning av dödsbo inom kommunen, behöver handläggare ofta ha en hel del kontakt med anhöriga. Det är däremot inte kommunens dödsbohandläggare som ska vara dem som framför dödsbud.

Begravningskostnader ska i första hand täckas av tillgångar i dödsboet eller genom försörjningsskyldigas, det vill säga föräldrars och efterlevande makars/registrerade partners, inkomster eller tillgångar. Sammanboende omfattas inte av denna skyldighet. Begravningskostnader går före alla andra kostnader som kan belasta dödsboet. Vid bedömning av försörjningsskyldigas betalningsförmåga prövas detta mot gällande norm för försörjningsstöd samt skäliga kostnader i övrigt. Hänsyn ska tas till tillgångar exempelvis i form av försäkringar och efterlevandepension.

Alla kända tillgångar som finns på dödsdagen avräknas direkt vid ansökan om begravningskostnad, även eventuella kommande inkomster i form av exempelvis skatteåterbäring, försäkring och pension. Som huvudregel ska kända inestående inkomster inte förskottas utan sökanden får begära avbetalning hos begravningsbyrån.

Om dödsboet saknar tillgångar helt eller delvis bör bistånd beviljas som möjliggör en värdig begravning.

RIKTLINJE

Socialnämnden

Dnr: SN/

Februari 2024

Skäliga kostnader

Ekonomiskt bistånd till begravningskostnader bör i regel inte vara högre än ett halvt prisbasbelopp. Kostnaderna ska styrkas.

I förekommande fall beviljas även bistånd till officiant vid borgerlig begravning. Även dödsannons, kostnad för askgravlund och blomsterdekoration kan beviljas. Kostnaden bör inte överstiga vad en låginkomsttagare skulle ha råd med.

Bistånd beviljas inte för kostnader som kan tillgodoses inom ramen för begravningsavgiften. Det vill säga förvaring av kista hos kyrkogårdsförvaltningen, lokal med eller utan religiösa symboler för begravningsceremoni, kremering, gravöppning, gravplats för kista eller; gravsättning, alternativt spridning eller nedgrävning av aska i minneslund, samt transport av kista från begravningsceremonin.

Rätten till bistånd omfattar kostnader som är nödvändiga för att begrava den avlidne på bostadsorten. Merkostnader för att begrava den avlidne utanför Sverige ingår inte i rätten till bistånd.

Kostnader för hemtransport vid dödsfall utomlands beviljas inte. Om en svensk resenär avlider på utlandsresan är det antingen personens hem- eller reseförsäkring, eller de anhöriga som får betala kostnaden för transport av den avlidna till Sverige. Om försäkring saknas och anhöriga inte har ekonomisk möjlighet att betala för hemtransport, hjälper ambassaden till med att ordna en enkel och värdig begravning utomlands.

Läs mer i Socialstyrelsens handbok: Ekonomiskt bistånd - Handbok för socialtjänsten, kapitel Livsföring i övrigt, avsnitt Begravning.

Asylsökande

För mer information om bistånd till begravningskostnader för asylsökande *se vidare* i Socialstyrelsens handbok: Ekonomiskt bistånd - Handbok för socialtjänsten, kapitel Livsföring i övrigt, avsnitt Begravning.

RIKTLINJE

Socialnämnden

Dnr: SN/

Februari 2024

Diskmaskin, tvättmaskin etc.

Bistånd till diskmaskin, och tvättmaskin kan beviljas om det finns ett medicinskt behov som är styrkt med läkarintyg och behovet inte kan tillgodoses genom andra ersättningar och förmåner från andra myndigheter.

Innan bistånd beviljas ska det undersökas om hyresvärden kan installera exempelvis en diskmaskin mot hyreshöjning. Bistånd till diskmaskin, tvättmaskin och/eller torktumlare kan också beviljas om det finns starka sociala skäl och man kan påvisa att resultat uppnås med insatsen.

Flyttkostnader

Bistånd till flyttkostnader kan beviljas till sökande som har försörjningsstöd eller inkomster i nivå med riksnormen om behov av att flytta är motiverat av:

- hälsoskäl
- sociala omständigheter
- att sökandes möjligheter att bli självförsörjande genom flytten ökar
- att flytten medför att sökandes boendekostnader minskar

Den sökande ska uppvisa kostnadsförslag som grund till bistånd.

Bistånd kan då beviljas till kostnader för:

- hyra av släp eller mindre lastbil
- kostnader för bensin och försäkring,
- hyra eller inköp av flyttlådor

Bedömningen ska ske med utgångspunkt i vad en låginkomsttagare har råd att bekosta sig. Sökande behöver inkomma med underlag som styrker köp

alternativt ett kostnadsförslag. Bistånd till kostnad för flyttning utanför Norden beviljas inte.

Läs mer i Socialstyrelsens handbok: Ekonomiskt bistånd - Handbok för socialtjänsten, kapitel Livsföring i övrigt, avsnitt Flyttkostnader.

Färdtjänstavgift

För färdtjänst beviljas som huvudregel grundavgiften. SL-kort beviljas inte samtidigt. Bistånd till avgift för riksfärdtjänst ska bedömas på samma sätt som kostnad för andra resor som inte är lokala. Avgift för medresenärer och avgifter utöver grundavgiften beviljas ej, om inte särskilda omständigheter föreligger.

Förskoleverksamhet och skolbarnomsorg

Den sökande ska i första hand se över sina möjligheter till nedsättning av de kommunala avgifterna. Familjen ska lämna information om sina inkomstuppgifter via kommunens hemsida för att avgiften ska beräknas korrekt.

Bistånd till avgift för förskoleverksamhet, skolbarnsomsorg och öppen fritidsverksamhet beviljas. Detta gäller även enskilt anordnad verksamhet om avgiften är i nivå med kommunens. Kontrollera att avgiften är satt utifrån familjens aktuella inkomster.

Glasögon eller kontaktlinser

Den sökande ska uppvisa intyg och kostnadsförslag som styrker behovet av glasögon och vad som ingår i begärt pris. Sökande kan beviljas det billigaste alternativet baserat på dennes behov.

Vid behov av vanliga läsglasögon hänvisas sökande till riksnormens post för hälsa och hygien.

Bistånd till specialslipade eller specialbehandlade glas, såsom färgade eller extra tunna glas, beviljas om behovet är styrkt av läkarordination eller legitimerad optiker. Den extra kostnaden godtas om speciell slipning eller behandling är det enda alternativet för att korrigera sökandens synfel. Kostnad för linser godtas om det är det enda alternativet för sökanden och behovet är styrkt med läkarintyg.

Barn och unga i åldern 8 - 19 år får bidrag från regionen för glasögon eller kontaktlinser.

Hemtjänst/boendestöd

Ekonomiskt bistånd ska inte utgå till kostnaden för hemtjänst/boendestödsavgift. Den person som inte har inkomst av tjänst, pension eller avkastning av kapital, betalar ingen avgift.

Har en person skulder eller andra akuta ekonomiska behov minskas inte hemtjänst/boendestödsavgift. Vid bedömning av bistånd i dessa fall ska samma avvägningar göras som vid reducerat bistånd. *Se vidare* i riktlinjerna, kapitel Försörjningsstöd, avsnitt Nödprövning och akut bistånd.

Om sökande p.g.a. särskilda omständigheter har ett varaktigt behov av ett sänkt belopp ska den enhet som beslutar om avgift i skälig omfattning ta hänsyn till detta vid beräkning. - I dessa fall ska sökande uppmanas att ansöka om nedsättning av avgiften. I avvaktan på avgiftsändringen kan ekonomiskt bistånd ges.

I vissa fall kan det vara så att personen, trots att jämkning skett av hemtjänstavgiften till 0 kr, saknar medel när avgift för boende och mat är betald. I dessa fall kan personen ansöka om ekonomiskt bistånd.

Hemutrustning

Generellt

Bedömningen av nödvändig hemutrustning måste anpassas efter den allmänna standardutvecklingen i samhället, det vill säga vad människor i allmänhet kan kosta på sig. Det innebär att vad som är skäligt i fråga om ekonomiskt bistånd till hemutrustning inte bara skiftar från fall till fall utan också över tid. Ekonomiskt bistånd till den hemutrustning som behövs för att ett hem ska kunna fungera kan beviljas efter individuell prövning.

Utgångspunkten är att varje person själv ansvarar för att ordna med utrustning till hemmet genom planering, sparande, lån och gåvor från sitt sociala nätverk etcetera. Det gäller särskilt för unga personer som flyttar hemifrån och som har kunnat planera för sin flyttning till eget boende.

Bistånd till hemutrustning ska prövas restriktivt

Klienten ska komma med en egen specificerad lista på nödvändig hemutrustning. Hembesök bör göras innan beslut tas om det inte finns uppenbarliga skäl att frångå detta.

Vid bedömning om en person har rätt till hemutrustning ska hänsyn tas till personens individuella situation, vad personen har behov av och vilka andra möjligheter som finns.

I bedömningen ska följande punkter övervägas:

- Är behovet akut och nödvändigt för att den sökande med kort varsel ska kunna flytta in i en anvisad bostad?
- Kommer den sökande inom rimlig tid själv kunna skaffa sig eller komplettera sin hemutrustning?
- Vilka möjligheter har den sökande haft att spara till eller planera för boende och hemutrustning?

RIKTLINJE

Socialnämnden

Dnr: SN/

Februari 2024

- Vilken hjälp kan den sökande få av sitt nätverk?

Vilket bistånd kan beviljas och till vad?

En individuell bedömning måste göras enligt ansökan om kostnaden och vad som anses vara en skälig kostnad utifrån vad en låginkomsttagare har råd med. En bedömning ska alltid göras avseende skälig kostnad och inhämtas från andrahandsmarknaden samt billigare alternativ på marknaden.

Bistånd kan beviljas till:

- Underhåll, reparation eller komplettering, eller
- Hemutrustning vid bosättning (hel grundutrustning).

Se vidare i Socialstyrelsens handbok: Ekonomiskt bistånd - Handbok för socialtjänsten, kapitel Livsföring i övrigt, avsnitt Hemutrustning samt Handläggningsstöd Hemutrustning och spädbarnsutrustning.

Juridiska kostnader och övriga avgifter

Advokatkostnader

I första hand ska den sökande utnyttja det rättskydd som ingår i hemförsäkringen. Detta rättskydd gäller exempelvis för tvister angående vårdnad och underhåll men inte för tvister som rör äktenskapsskillnad, upplösning av samboförhållanden eller bodelning. I vissa fall kan rättshjälp från staten beviljas om det finns behov av mer omfattande insatser av juridiskt ombud. Detta prövas utifrån den enskildes ekonomiska förhållanden.

Ekonomiskt bistånd kan beviljas till självriskan vid rättskydd och till den kostnad som tillkommer sökanden vid statlig rättshjälp om målet gäller

RIKTLINJE

Socialnämnden

Dnr: SN/

Februari 2024

familjerättsliga ärenden. Bistånd i övrigt till advokatkostnader beviljas enbart om det av sociala skäl är mycket viktigt att en person får behålla sin bostad.

Övriga avgifter

Huvudregeln är att bistånd till övriga avgifter inte beviljas.

Undantag kan göras i enskilda fall exempelvis:

- om det är viktigt att en äktenskapsskillnad eller bodelning genomförs (exempelvis för en person som utsatts för våld)
- identitetshandling för de som saknar sådan
- Domstolsavgift kan beviljas då ensamkommande barns vårdnadshavare anländer och ska registreras som vårdnadshavare
- Nyfödda barn som behöver betala en avgift när de ansöker om uppehållstillstånd och har föräldrar med uppehållstillstånd.

De avgifter Migrationsverket infört för ansökan om uppehålls- och/ eller arbetstillstånd ska som huvudregel inte beviljas eftersom skyddsbehövande personer och personer som söker uppehållstillstånd av humanitära skäl inte behöver betala för det.

Avgift för ansökan om svenskt medborgarskap kan i allmänhet inte anses falla inom begreppet skälig levnadsnivå.

Se vidare i Socialstyrelsens handbok: Ekonomiskt bistånd - Handbok för socialtjänsten, kapitel Livsföring i övrigt, avsnitt Avgifter för kommunal service, ansöknings- och förmedlingsavgifter.

RIKTLINJE

Socialnämnden

Dnr: SN/

Februari 2024

Kläder och skor utöver vad som ingår i försörjningsstödet

Här avses engångskostnader för specialbeställda kläder eller skor som inte ingår i försörjningsstödet. Personen ska i första hand utreda om behovet kan tillgodoses genom ersättningar från regionen eller annan myndighet. Ansökan ska prövas utifrån detta och eventuellt bistånd ges endast till merkostnader.

Bistånd till kläder kan även beviljas till personer som under en kortare period genomgått en större viktnedgång eller viktökning. En utredning behöver då göras om behovet kan tillgodoses inom ramen för riksnormen. En utgångspunkt kan då vara att bevilja en extra klädnorm.

Hälso- och sjukvård

Socialnämnden bör ge ekonomiskt bistånd för skäliga kostnader för hälso- och sjukvård som är medicinskt påkallad. Vid kostnad för läkemedel omfattar det egenavgift för läkarföreskriven medicin inom högkostnadsskyddet. Enligt Socialstyrelsen ska prövning av bistånd till läkemedelskostnader som inte ingår i högkostnadsskyddet prövas mycket restriktivt. Bistånd till läkemedelskostnader som inte ingår i högkostnadsskyddet innefattas i posten för hälsa och hygien.

Vad gäller sjukvård utgår ekonomiskt bistånd till sådan vård som ingår i högkostnadsskyddet. Biståndet bör alltså ges för kostnad som avser patientavgiften inom öppenvården, dvs. vård som inte kräver inläggning på sjukhus. Det finns ett högkostnadsskydd för hur mycket den enskilde själv behöver betala under ett år.

Kostnader för till exempel sjukgymnast eller naprapat kan beviljas, efter remiss av läkare om behovet inte kan tillgodoses genom någon behandling som omfattas av högkostnadsskyddet.

RIKTLINJE

Socialnämnden

Dnr: SN/

Februari 2024

Fysisk aktivitet på recept (FAR) rekommenderas av Socialstyrelsen vid olika diagnoser. Extra kostnad för den enskilde kan uppstå om den fysiska aktiviteten exempelvis kräver specifik utrustning för genomförandet. Sådan kostnad ingår för närvarande inte i högkostnadsskyddet. I regel bedöms behovet vara tillgodosett med riksnormens post för Lek och Fritid. Bistånd kan beviljas till sådana kostnader efter individuell prövning av behovet.

Skäliga kostnader avseende hjälpmedel och förbrukningsmaterial som förskrivits av behörig hälso- och sjukvårdspersonal kan prövas utifrån den enskildes behov. Högkostnadsskyddet för hjälpmedel börjar gälla när kostnaderna överstiger en viss summa under en 12-månadersperiod. Högkostnadsskyddet omfattar alla avgifter – utom avgifter för ortopediska skor, tyngdtäcke, utbyte av andningsmask och andra avgiftsbelagda tillbehör/reservdelar.

Bistånd beviljas efter sedvanlig ekonomisk prövning till egenavgiften för läkarföreskrivna hjälpmedel som t.ex. hörapparat, CPAP, etc., om behovet inte kan tillgodoses via regionen eller Försäkringskassan.

Om den enskilde är inlagd på sjukhus tillkommer en vårdavgift om dygnskostnad för kost och logi vilket delvis innefattas av posten för mat. Mellanskillnaden, patientavgiften reducerad med matpengar för samma antal dagar, beviljas i form av förhöjd norm. Även inom sjukhusvården finns ett högkostnadsskydd.

Se vidare i Socialstyrelsens handbok: Ekonomiskt bistånd - Handbok för socialtjänsten, kapitel Livsföring i övrigt, avsnitt Hälso- och sjukvård.

Magasineringskostnad

Bistånd till kostnad för magasinering av bohag kan beviljas om sökande inom överskådlig tid förväntas kunna få en ny bostad. Vad som avses med överskådlig tid måste bedömas individuellt. Beslut om magasinering

tidsbegränsas och omprövas vid behov. Det är den enskilde som ska stå för kontraktet gentemot magasineringfirman.

Resor

Rekreationsresor

Med rekreation menas sådana aktiviteter som normalt hör ihop med semester, t.ex. resor och vistelser på annan ort. Bistånd till rekreation beviljas om det finns särskilda skäl.

Vuxen ensamstående person

För ensamstående vuxen person kan bistånd beviljas till resa när det finns starka sociala skäl, som resa till anhörig eller liknande eller resa där syftet är medicinskt/rehabiliterande. I vissa fall finns möjlighet att få rehabiliteringsresor via Försäkringskassan.

Barnfamiljer

Bistånd till rekreationsresa för barnfamiljer kan beviljas om familjen haft långvarigt behov av bistånd och som inte beräknas få egna inkomster inom överskådlig tid. Behovet ska prövas utifrån barnets behov av miljöombyte och extra stödinsats. Bedömning av barnets behov av rehabiliteringsresa bör göras i samråd med andra eventuella kontakter inom socialtjänsten. Kostnaden ska vara rimlig i förhållande till vad barnfamiljer med låga inkomster i kommunen kan bekosta sig.

Se vidare i Socialstyrelsens handbok: Ekonomiskt bistånd - Handbok för socialtjänsten, kapitel Livsföringen i övrigt, avsnitt Rekreation.

Resor till begravning

Bistånd kan beviljas till en skälig kostnad för resa inom Sverige eller utomlands om den avlidne är nära anhörig eller annan närstående. Med

RIKTLINJE

Socialnämnden

Dnr: SN/

Februari 2024

nära anhörig menas make/maka eller motsvarande, barn, förälder, syskon, svärföräldrar, mor-farföräldrar och barnbarn. Utgångspunkten för hur länge en person kan vara frånvarande är vad en arbetstagare brukar få vara borta från arbete, vilket i normalfallet är maximalt tre arbetsdagar. Vid bedömning av skälig kostnad är en hållpunkt att den ska vara rimlig i förhållande till vad en person med låga inkomster i allmänhet har råd med.

Återföreningsresor

Bistånd till resa för att återförenas med släkt beviljas om det finns synnerliga skäl. Det kan t.ex. vara vid återförening av förälder och minderårigt barn. När Röda Korset beviljat hjälp till reskostnaden för barn som ska förenas med föräldrarna i Sverige, kan bistånd beviljas till egenavgiften.

Umgängesresor

Socialnämnden bör ge ekonomiskt bistånd till skäliga kostnader för att ett barn ska kunna umgås med sin förälder som bor på annan ort. Med annan ort kan även avses en ort utanför Sverige. Båda föräldrarna har gemensamt ansvar för att barns behov av umgänge tillgodoses. Föräldern som inte varaktigt bor tillsammans med barnet (umgängesföräldern), har det primära ansvaret för resor i samband med umgänge. Den förälder som barnet bor hos ska vara med och bekosta umgänget utifrån ekonomisk förmåga och vad som är skäligt i förhållande till båda föräldrarnas ekonomi.

Om föräldrarna tillsammans inte har råd eller inte kunnat komma överens om hur reskostnaderna ska betalas, kan bistånd till kostnad för umgängesresa beviljas. Reskostnaderna ska jämföras med vad en låginkomsttagare i allmänhet har råd att bekosta sig. Bistånd till utlandsresor kan beviljas om det finns synnerliga skäl. Även barn med förälder som är frihetsberövad har rätt till umgänge med denne.

Bistånd kan i vissa fall även avse föräldrars resor till barn som är placerade i familjehem eller institution. Utredningsenheten kan i dessa fall bevilja reskostnader upp till ett år efter det att placeringen inletts om detta krävs för att umgänge ska komma till stånd. Därefter är det Ekonomiskt bistånd, eller Mottag vuxen som bedömer rätten till bistånd.

Se vidare i Socialstyrelsens handbok: Ekonomiskt bistånd - Handbok för socialtjänsten, kapitel Livsföringen i övrigt, avsnitt Umgängesresor.

Sjukresor

Sjukresor beviljas i regel av sjukvården innan resan görs. Om en klient betalar taxiresa till sjukvården finns möjlighet att ansöka om kostnaden hos Region Stockholm. Om ansökan beviljas ges en faktura på egenavgiften.

Bistånd till kostnad för sjukresa kan beviljas utifrån egenavgiften. Högkostnadsskyddet är motsvarande kostnaden för 10 resor per år, därefter är sjukresorna kostnadsfria.

Renoverings-/underhållskostnad

Avser kostnader för renovering p.g.a. onormalt slitage eller skadegörelse i hyreslägenhet, även kallade saneringskostnader - kan beviljas om kostnaden utgör ett hinder för den sökande att genomföra en flyttning. Det ska finnas ekonomiska, medicinska och/eller sociala skäl till bostadsbytet.

Skolkort – SL

Skolkort från SL för barn i grundskolan prövas och beviljas av skolan. Vid avslag från skolan och om det finns särskilda skäl kan bistånd beviljas.

Bistånd till SL-kort för gymnasieungdomar ska inte beviljas eftersom gymnasieelever erbjuds SL-kort från skolan. Gymnasieungdomar i familjer med låga inkomster ska uppmanas att ansöka om extra tillägg till studiebidraget.

Bistånd till SL-fritidsbiljett kan beviljas för ungdomar som studerar på grundskolenivå och som deltar i aktiviteter långt från hemmet om aktiviteterna har betydelse för deras utveckling och särskilda behov.

Skulder

Bistånd till skulder som avbetalning på studielån eller banklån, kontokortskulder, privata skulder, med mera, samt böter och underhållstöd beviljas i normalfallet inte. Undantag kan göras om lån tagits för att undanröja en akut situation och där den sökande annars skulle ha beviljats bistånd. Om sökanden på grund av sina skulder har dålig kontroll över sin ekonomi ska hen erbjudas information om att kontakta budget- och skuldrådgivare. Socialtjänsten ska utreda orsaken till att en skuld uppstått innan beslut fattas.

Undantag avseende bistånd till skulder för *hyra* och *hushållsel* kan beviljas om sökande har uttömt alla andra möjligheter till att lösa sin situation, exempelvis genom avbetalningsplan. Biståndet ska beviljas restriktivt och endast om skulden medför större sociala konsekvenser för hushållet. Vid bedömningen ska barnperspektivet uppmärksammas särskilt. Bistånd för exempelvis hushållsel beviljas då upp till det belopp som behöver betalas in för att undvika avstängning. För att undvika upprepning ska hushåll som beviljats bistånd till denna form av skulder ha en planering framåt i förebyggande syfte och vid behov följas upp. I vissa fall finns det behov av insatser från andra enheter eller myndigheter exempelvis vård- och omsorgsförvaltningen eller överförmyndarnämnden.

Skuld för *avgift för förskoleverksamhet* behandlas normalt som andra skulder. Den sökande har möjlighet att göra upp en avbetalningsplan med utbildningsförvaltningen. Om barnet på grund av sociala skäl har behov av att delta i förskoleverksamhet får barnet enligt skollagen inte sägas upp.

Om utbetalning av beviljad ersättning från Försäkringskassan eller Pensionsmyndigheten minskats på grund av att den ersättningsberättigade sedan tidigare har en skuld till dem, ska sökande meddela myndigheten sin ekonomiska situation. Ekonomiskt bistånd beviljas inte till den del som myndigheten minskar från ersättningen, då det är sökandes ansvar att uppdatera och lämna in korrekta inkomstuppgifter till myndigheten.

Se vidare i Socialstyrelsens handbok: Ekonomiskt bistånd - Handbok för socialtjänsten, kapitel Livsföringen i övrigt, avsnitt Skulder.

Spädbarnsutrustning

Den som en längre tid har haft försörjningsstöd eller inkomster i nivå med normen kan beviljas bistånd till del av eller full grundutrustning för spädbarn. Bedömningen utgår ifrån att delar av spädbarnsutrustningen köps begagnat. Om det finns syskon och ålderskillnaden inte är för stor, kan det i vissa fall vara rimligt att räkna med en viss återanvändning av kläder och utrustning och ett riktmärke kan vara att bevilja endast halva utrustningen. Biståndet prövas utifrån det faktiska behovet och sökandes egna möjligheter att skaffa nödvändig utrustning.

Se vidare i Socialstyrelsens handbok: Ekonomiskt bistånd - Handbok för socialtjänsten, kapitel Livsföring i övrigt, avsnitt Spädbarnsutrustning samt Handläggningsstöd Hemutrustning och spädbarnsutrustning.

Tandvård

Ekonomiskt bistånd utgår i första hand till akut tandvård men bör även beviljas till skäliga kostnader för nödvändig tandvård. *Se vidare i Socialstyrelsens handbok: Ekonomiskt bistånd - Handbok för socialtjänsten, kapitel Livsföring i övrigt, avsnitt Tandvård.*

Observera att ett beslut om bistånd till tandvård ofta sträcker sig över flera månader och ska därmed alltid tidsbegränsas. Rätten till ekonomiskt

bistånd ska prövas månad för månad och när beslut fattas som löper över flera månader ska en omprövningsklausul alltid skrivas in i beslutet. *Se vidare* i riktlinjerna, kapitel, Försörjningsstöd, avsnitt Beslut som löper över flera månader.

Ansökan om tandvård ska handläggas inom rimlig tid. Om inte hela beloppet som ansökts om beviljas ska ett avslagsbeslut fattas. *Se vidare* i delegationsordningen.

Akut tandvård

Bistånd till akut tandvård kan beviljas vid svåra smärttillstånd eller tillstånd som medför betydande obehag (t.ex. tappad fyllning, fraktur på tand, värk, infektiösa tillstånd och traumaskador). Detta är behandling som oftast måste utföras omedelbart. Den får utföras utan kostnadsförslag i de fall ett sådant inte kan inväntas.

Sökande bör informera sin socialsekreterare innan utförd behandling i syfte att få en bedömning om behovet varit akut samt för socialsekreteraren att delge viktig information om bland annat betalning. Handläggning utförs av socialassistenter.

Det ska av inskickat underlag eller genom kontakt med behandlande tandläkare framgå att behovet av behandling var akut. Det bör uppmärksammas att det faktum att det står ”akut besök” på räkningen inte i sig innebär att behovet av behandling var akut.

Sökande har rätt att välja valfri behandlare. Referenspris ska ses som en vägledning i handläggning av akut tandvård. Biståndet ska i regel betalas ut till sökande men vid behov till kliniken direkt. En individuell bedömning kan tillämpas.

RIKTLINJE

Socialnämnden

Dnr: SN/

Februari 2024

Nödvändig tandvård

Bistånd till nödvändig tandvård kan beviljas personer som under minst 6 månader uppburit försörjningsstöd eller inkomster i nivå med normen och som inte inom rimlig tid förväntas öka sina inkomster.

Med nödvändig tandvård menas åtgärder som enligt tandläkarens bedömning är nödvändig för att sökande ska:

- Uppnå godtagbar tuggförmåga
- Förhindra väsentligt försämrad tandstatus

Förutom rent medicinska aspekter bör socialtjänsten beakta de sociala konsekvenser som kan uppstå vid utebliven tandvård.

Sökande som har egen inkomst över försörjningsstödsnivå ska i första hand hänvisas till avbetalning hos tandläkaren eller om möjlighet finns betala per ingrepp. Om kostnad och omfattning är skäligt kan dock bistånd beviljas till den del av kostnaden som överstiger vad sökanden själv kan betala med sitt normöverskott under sex månader.

Vid ansökan om bistånd till nödvändig tandvård skall ett specificerat kostnadsförslag föreligga innan behandlingen påbörjas. Förslaget bör innehålla:

- Planerad behandling: specificerat akut eller mer omfattande tandvård
- Tillstånd och åtgärds-koder enligt tandvårds- och läkemedelsförmånsverket
- Kostnad: ingående högkostnadsbelopp och priser på tandvårdsåtgärder enligt tandvårds- och läkemedelsförmånsverket
- Information om ersättningsperioden

RIKTLINJE

Socialnämnden

Dnr: SN/

Februari 2024

Råder tveksamhet utifrån det skriftliga kostnadsförslaget bör kontakt tas med behandlande tandläkare för en eventuell konsekvensutredning av uppskjuten eller utebliven behandling och om andra alternativ finns.

Kostnaden för tandläkarens undersökning i samband med kostnadsförslaget ska inkluderas i biståndet men inte kostnad för uteblivande från besök. Följande ska beaktas vid ansökan om bistånd till tandvård:

- Omfattningen av tandvården och kostnaden ska jämföras med vad en låginkomsttagare har råd att kosta på sig.
- Tandvårds- och läkemedelsförmånsverkets referenspriser ska vara vägledande.
- Tandvården ska utföras av tandläkare som är uppförd på Försäkringskassans förteckning.
- Kostnadsförslag ska infordras och innefatta kopia på eventuellt beslut på förhandsprövning av Försäkringskassan.
- Oberoende tandläkare ska konsulteras vid ansökningar om dyrare eller mer omfattande tandvård.
- En individuell bedömning ska även göras av sökandes förmåga att sköta sin tandhygien, exempelvis i samband med missbruk.

En bedömning utifrån kostnadsförslaget delges till sökande genom skriftlig överenskommelse som denne kan uppvisa till behandlande tandläkare.

Avgift för narkos eller annan motsvarande smärtlindring kan ingå i tandvårdskostnaden för personer med extrem tandvårdsrädsla. Denna ska vara styrkt med läkarintyg eller med resultatet av ett psykometriskt test som utvisar att en person uppfyller kriterierna för extrem tandvårdsrädsla. Det ska även vara styrkt att personen inte kan tillgodogöra sig landstingets terapiprogram för behandling av tandvårdsrädsla inom ramen för den öppna hälso- och sjukvårdens avgiftsregler och högkostnadsskydd.

RIKTLINJE

Socialnämnden

Dnr: SN/

Februari 2024

Tandvård som utförts före ansökan betraktas som en skuld. *Se vidare i avsnitt Skulder.*

Yttrande till utskott

Beslut om tandvård som överskrider tjänstemännens delegation ska enligt nuvarande delegationsordning fattas av vuxenutskottet. Särskild mall finns i verksamhetssystemet. Förste socialsekreterare läser igenom och signerar yttrandet innan den kommuniceras. Yttrande tillsammans med kopior av bilagorna skickas till utskottet.

6. Bilaga - Lagstiftning

Lagstiftning	Svensk författningssamling
Begravningslag (BegrL)	SFS 1990:1144
Bidragsbrottslag	SFS 2007:612
Delgivningslag	SFS 2010:1932
Folkbokföringslag	SFS 1991:481
Förvaltningslag	SFS 1986:223
Föräldrabalk (FB)	SFS 1949:381
Föräldraledighetslag	SFS 1995:58
Hälso- och sjukvårdslag (HSL)	SFS 1982:763

RIKTLINJE

Socialnämnden

Dnr: SN/

Februari 2024

Kommunallag (KL)	SFS 1991:900
Lag om etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare	SFS 2010:197
Lag om hälso- och sjukvård till vissa utlänningar som vistas i Sverige utan nödvändiga tillstånd	SFS 2013:407
Lag om mottagande av asylsökande m.fl. (LMA)	SFS 1994:137
Lag om nationella minoriteter och minoritetsspråk	SFS 2009:724
Lag om särskilt stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS)	SFS 1993:387
Lag om nordisk konvention om socialt bistånd och sociala tjänster	SFS 1995:479
Offentlighets- och sekretesslag (OSL)	SFS 2009:400
Sambolag	SFS 2003:376
Skollag	SFS 2010:800
Socialförsäkringsbalk (SFB)	SFS 2010:110
Socialtjänstförordningen	SFS 2001:937
Socialtjänstlag (SoL)	SFS 2001:453
Utlänningslag	SFS 2005:716